УНИВЕРЗИТЕТ СИНГИДУНУМ БЕОГРАД

ДЕПАРТМАН ЗА ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ

СТУДИЈСКИ ПРОГРАМ:

ПОСЛОВНА ЕКОНОМИЈА

МАСТЕР РАД

ЗАКОН О БАНКАМА КАО РЕГУЛАТОРНИ ОКВИР КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА У БАНКАМА

МЕНТОР
Проф. Др Мирољуб Хаџић

СТУДЕНТ
Јелена Мићановић
М9316/08

Београд, 2014.

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ:

УВОД 5

Први део

ПРАВНИ ОКВИР КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА У БАНКАРСКОМ СЕКТОРУ

1.1. ОСНИВАЊЕ БАНКЕ ПРЕМА МЕЂУНАРОДНИМ СТАНДАРДИМА 9
1.2. ПРАВНИ ОКВИР КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА У БАНКАРСКОМ СЕКТОРУ СРБИЈЕ 11
1.3. УСЛОВИ И ПОСТУПАК ОСНИВАЊА БАНКЕ 16
1.4.РЕГУЛАТОРНА АКТИВНОСТ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ НАД ОСНИВАЊЕМ БАНКЕ 22
1.4.1.ПОСТУПАК ИЗДАВАЊА ПРЕЛИМИНАРНОГ ОДОБРЕЊА ЗА ОСНИВАЊЕ БАНКЕ 23
1.4.2.ПОСТУПАК ИЗДАВАЊА ДОЗВОЛЕ ЗА РАД 24
1.4.3. КОНТРОЛА БАНКАРСКОГ ПОСЛОВАЊА 25
1.5.ОРГАНИ БАНКЕ 32
1.5.1.ОРГАНИ УПРАВЉАЊА БАНКОМ 32
1.5.2. ОБАВЕЗНИ ОДБОРИ БАНКЕ 38

Други део

ХАРМОНИЗАЦИЈА СА БАЗЕЛСКИМ СТАНДАРДИМА У ФУНКЦИЈИ ЕФИКАСНИЈЕГ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА БАНКАМА

2.1.ПОСЛОВАЊЕ БАНКЕ И КАПИТАЛ 42
2.2.АКЦИОНАРСКИ КАПИТАЛ 44
2.3.ХАРМОНИЗАЦИЈА НАЦИОНАЛНЕ БАНКАРСКЕ РЕГУЛАТИВЕ СА БАЗЕЛСКИМ СПОРАЗУМИМА 47

Трећи део

АНАЛИЗА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА СРБИЈЕ И КОМЕРЦИЈАЛНЕ БАНКЕ А.Д. СА СТАНОВИШТА АДЕКВАТНОСТИ КАПИТАЛА И ОРГАНИЗАЦИЈЕ

3.1.АНАЛИЗА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА СРБИЈЕ СА СТАНОВИШТА АДЕКВАТНОСТИ КАПИТАЛА 64
3.2.КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА А.Д. – ОРГАНИ УПРАВЉАЊА 72
3.3.КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА А.Д. – АДЕКВАТНОСТ КАПИТАЛА 75

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА 86

ЛИТЕРАТУРА 89

УВОД

Банке су основни носилац финансирања привреде, што је посебно изражено у неразвијеним привредама и привредама у развоју (којима припада и наша земља), у којима не постоји развијено финансијско тржиште па отуда, у њима доминира банкарски кредит као основни инструмент финансирања привреде и становништва.

Банке подстичу и омогућавају привредну активност и привредни живот уопште. Помоћу новчаних токова које организују и спроводе банке, обезбеђује се производња материјалних добара, расподела и прерасподела друштвеног производа. Најчешћи и најзначајнији банкарски послови у привреди су кредитни послови, јер се савремене привредне активности у највећој мери заснивају на кредитима.

Нов Закон о банкама ступио је на снагу 10. децембра 2005.године, а примењује се од 1. октобра 2006. године када је престао да важи Закон о банкама и другим финансијским организацијама. Текст Закона припремила је Народна банка Србије, а у његовој изради својим примедбама, предлозима и сугестијама учествовале су активно и банке, као и Удружење банка Србије. У текст Закона уграђен је највећи део предлога и сугестија банка, односно Удружења, чиме је учињено знатно побољшање законских решења.

Закон о изменама и допунама Закона о банкама ступио је на снагу 11.12.2010. године. При томе су регулаторне новине усмерене на важеће системске прописе, али и на стварање посебних правних претпоставки за предузимање неопходних мера током трајања системске кризе.

Раст ризика на финансијским тржиштима увек је праћен растом изложености, посебно великих међународно активних банака и погоршањем коефицијента адекватности капитала. Једно од централних питања у области превентивне супервизије, које је у центру интереса Базелског комитета је питање адекватности капитала.

ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ИСТАЖИВАЊА

Предмет овог рада јесте да упозна са правном регулативом нашег банкарског система и банкарског пословања.

НАУЧНИ ЦИЉ РАДА

Научни циљ рада јесте научна дескрипција и анализа прописаних мера у Закону о банкама за очување стабилности банкарског сектора у време системске кризе – ради обезбеђивања сигурности депонената, несметаног функционисања платног система, те солвентности и ликвидности банака.

Резултати овог истраживања треба да укажу да се овим Законом омогућава ефикасан, флексибилан и благовремен одговор надлежних државних институција на кризу која наступи у банкарском сектору.

ДРУШТВЕНИ ЗНАЧАЈ РАДА

Друштвени значај рада јесте усмерен на практичне потребе, да се укаже на нову, знатно строжију банкарску регулативу као решење како би се доследно системски уредило банкарско тржиште за нормалну конкуренцију банка и јачање поверења клијената у банке, регулаторна тела и институције, заштита потрошача и већа сигурност и стабилност банкарског система.

ХИПОТЕТИЧКИ ОКВИР

Генерална хипотеза:

Закон о банкама као регулаторни оквир за примену корпоративног управљања у српским банкама се односи на начин на који се управља пословањем банке и врши контрола тог пословања и представља предуслов ефикасног функционисања банкарског система у Србији са циљем очувања стабилности.

Изведене хипотезе:

- *Двофазни поступак оснивања банке представља прву смерницу у погледу примене праксе доброг корпоративног управљања,*

- *Принципи корпоративног управљања односе се пре свега на јасну поделу одговорности , одлучивања и овлашћења органа управљања , која одговарају датом нивоу ризичности пословања у банци,*

- *Пракса доброг коропративног управљања подразумева процену и стратегију одржавања нивоа адекватности капитала у односу на ризике којима је банка изложена у свом пословању:*

- *Хармонизација домаће регулативе са Базелским споразумима указује на недостатке и потенцијалне проблеме регулативе у условима финансијске кризе,*
- *Квалитет активе и адекватности капитала су у међусобној вези.*

МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

Метод истаживања је јединствен. Произилази од дијалектичког приступа. Научне методе коришћене у овом раду су одабране по научним критеријумима рационалности, циљаности, систематичности и критичног вредновања и у складу са предметом и циљем истраживања.

Сложеност предмета истраживања захтева примену:

Аналитичке основне методе: метод анализе, метод апстракције, метод специјализације, метод дедукције

Синтетичке основне методе: синтеза, конкретизација, генерализација, индукција
Опште методе: хипотетичку-дедуктивну, аналитичко-дедуктивну, копаративну, статистичку.

Дедуктивну обраду, као завршни процес у сазнању, коришћен је за извођење закључака који су садржани у почетним хипотезама рада.

Променом ових метода , како говоре досадашњи резултати истраживања, могуће је валидно остваривање научног и друштвеног циља истраживања. Приступ истраживању је инеграгиван, синтетички и у том смислу што се ни једном методолошком поступку не даје искључива предност, него су подједнако заступљени, односно у скалдау са потребама истарживања.

ТЕХНИКЕ ПРИКУПЉАЊА ПОДАТАКА

У прикупљању података примењиван је метод анализе садржаја докумената. Анализа садржаја докумената је остварена на основу секундарне анализе резултата ранијих истарживања и адекватне литературе.

САДРЖАЈ РАДА

Полазећи од постављених хипотеза проистекла је и одговарајућа структура рада...

*Рад је подељен у два дела. **Први део**, под називом ,,Правни оквир корпоративног управљања у банкарском сектору“обухвата услове и поступак оснивања банке,контролну функцију централне банке при оснивању и пословању банке, органе и начин управљања у банкама **ослањајући се на Закон о банкама као регулаторни оквир. Други део** ,, Хармонизација са Базелским стандардима у функсцији ефикаснијег корпоративног управљања банкама“ посвећен је стандарду адекватности капитала банаке. **Трећи део** ,, Анализа банкарског сектора Србије и Комерцијалне банке а.д. са становишта адекватности капитала и организације “ обухвата анализу банкарског сектора Србије управо са становишта стандарда адекватности капитала, као и анализу Комерцијалне банке .а.д. у погледу њене организационе структуре управљања и са становишта стандарда адекватност капитала.*

ПРВИ ДЕО – Правни оквир корпоративног управљања у банкарском сектору

1.1.ОСНИВАЊЕ БАНКЕ ПРЕМА МЕЂУНАРОДНИМ СТАНДАРДИМА

У законодавству Европске Уније прописани су строги услови за оснивање кредитних установа. Да би кредитна установа могла да започне своју делатност, мора добити дозволу од неке државе чланице. Дозвола добијена у било којој држави чланици важи на територији целе Европске уније. Општи услови које треба да испуњава кредитна институција да би могла започети своје пословање у некој од земаља чланица су следећи:

- ***Кредитна установа мора имати почетни капитал од пет милиона евра***. С тим што је остављена могућност изузетка државама чланицама да могу издати дозволу за почетак рада кредитне установе и са мањим износом почетног капитала, али ни у тим случајевима он не може бити мањи од милион евра.
- Кредитна установа мора имати засебан сопствени фонд. ***Износ сопствених фондова кредитне институције при њеном оснивању не смеју бити испод износа прописаног почетног капитала***, што за кредитне институције основане након 1993. године значи минимални капитал од пет милиона евра. Изузетак су установе које су постојале 1.јануара 1993. године. Ове институције настављају пословање и ако имају нижи износ наведених средстава. Али, њихови сопствени фондови не могу бити нижи од највишег нивоа који је био достигнут након 22.децембра 1989.године. То, међутим не важи код инеграције више кредитних установа или куповине од стране других власника, већ се у том случајузахтева да укупни износ сопствених фондова буду на нивоу збира сопствених фонова интегрисаних кредитних установа. Уколико сопствени фондови падну испод иницијалног нивоа капитала , надзорни органи могу оставити одређени период за надокнађивање недостајућих средстава или прекид пословања.
- Да би се добила дозвола од надлежне власти, у ефективном вођењу пословодства морају учествовати најмање два лица.
- Свака држава чланица мора захтевати да:
    1. свака кредитна установа која има својство правног лица, и која по свом националном законодавству, има регистровано седиште, мора имати главно седиште у држави чланици у којој је регистровано њено службено седиште;
    2. свака друга кредитна установа, која нема својство правног лица, мора имати главно седиште у држави чланици која јој је издала дозволу за рад и у којој стварно мора обављати своју делатност. Ово је нужно ради остваривања надзора над савесношћу пословања. Тако је искључена могућност фиктивног оснивања кредитних установа у оквиру Европске Уније, коришћењем разлика у националним законодавствима.

- Дозвола за рад се неће издати кредитној установи док надлежни органи не добију ***комплетне информације о идентитету и бонитету главних акционара односно чланова, физичких и правних лица, који имају " значајне уделе"*** у њима и о износима тих удела. "Значајни удео" је удео у некој пословној јединици који представља најмање 10% од капитала или гласачких права или који има могућност да врши значајан утицај на доношење пословних одлука у кредитној установи у којој такав удео постоји. Као преломне тачке у власништву наводе се проценти од 20%, 33% и 50% од капитала или гласачких права. За оне који намеравају да стекну или продају "значајни удео" постоји обавеза да ту своју намеру пријаве надлежним органима, специфирајући износ "значајног удела" пре и после куповине, уколико он прелази наведене преломне проценте.
- Свака дозвола се доставља Комисији ради уношења у списак који се објављује у "Службеном гласнику" ЕУ.
- Прихватна држава чланица не може условљавати издавање дозволе за рад или висину снабдевености капиталом за подружницу кредитне установе која је добила дозволу у некој другој чланици.

1.2.ПРАВНИ ОКВИР КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА У БАНКАРСКОМ СЕКТОРУ СРБИЈЕ

Наш банкарски систем и банкарско пословање уређени су са више закона и подзаконских аката. Најзначајнији, али не и једини, закони који уређују тај систем су:

- Закон о банкама,
- Закон о Народној банци Србије,
- Закон о заштити корисника финансијских услуга,
- Закон о платном промету,
- Закон о девизном пословању,
- Закон о тржишту капитала ,
- Закон о осигурању депозита,
- Закон о Агенцији за осигурање депозита,
- Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма,
- Закон о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана.

Законом о банкама[1] („Службени Гласник РС" бр. 107/05) уређује се оснивање, организација и пословање банака, начин управљања банкама, као и контрола и престанак рада банака.

Законом о банкама замењен је ранији **Закон о банкама и другим финансијским организацијама**[2]**,** којим се уређивало оснивање, организација, пословање и начин управљања банкама и другим финансијским организацијама (штедионице, штедно – кредитне организације и штедно кредитне задруге). Нови Закон о банкама се ограничио на уређење пословања банака и не односи се на друге финансијске организације. За ове организације је одређена обавеза да се у прелазном року од годину дана трансформишу у банкау или припоје другој банци. У противном, престају са радом[3].

Најважније новине Закона о банкама у односу на раније важећи Закон о банкама и другим финансијским организацијама тичу се увођења двофазног поступка оснивања, унапређења корпоративног управљања банкама као акционарским друштвима, дефинисања врста ризика и управљања ризицима, успостављања надлежности Народне Банке Србије у области заштите конкуренције у банкарству, веће транспарентности пословања, дефинисања питања пословне тајне и спољне ревизије.

[1] Скупштина Републике Србије је на заседању од 28. новембра 2005 године донела **нови Закон о банкама** , који је ступио на снагу 10. децембра 2005. године, а његова примена је почела од 1. октобра 2006. године, осим за оснивање банке од 1. јула, а одредбе о контроли банкарске групе од 1. јануара 2007.

[2] „Службени лист СРЈ" 32/93, 6195, 44/99, 36/02, 37/02 и „Службени Гласник РС" 72/03, 61/05.

[3] Члан 142. Закона о банкама

Основни разлози за доношење новог закона о банкама били су:

- Реформа привредног законодавства извршена доношењем кључних привредних закона (Закон о привредним друштвима, Закон о регистрацији привредних субјеката и Закон о стечајном поступку) и настале промене у банкарском сектору које су изискивале нову регулативу, као и

- Потребе за хармонизацијом законске регулативе у области банкарства са директивама Европске Уније и принципима Базелског комитета за заштиту капитала од могућих ризика у пословању банака.

Доношењем новог Закона о банкама омогућава се даљи развој банкарског сектора, као и његова модернизација у складу са потребама постојећег привредног окружења.

Закон о изменама и допунама Закона о банкама објављен је 03.12.2010. године („Службени Гласник РС", бр. 91/10), а ступио је на снагу 11.12.2010. године. Овим Законом успостављен је правни оквир којим се омогућава ближе дефинисање нових правила и принципа у пословању банке. У поступку доношења Закона узете су у обзир иницијативе и предлози Удружења банака Србије и банака, Агенције за осигурање депозита и Светске банке, а коришћена су и искуства већине земаља Европске Уније и земаља у окружењу. Овима Законом реализована је обавеза Републике Србије коју је преузела потписивањем споразума са Светском банком у вези са гарантовањем веће стабилности и сигурности у финансијском сектору. [4]

Законом се уводи проактивно деловање Народне банке Србије у банкарском сектору када постоје озбиљнији поремећаји у пословању банке, тј. даје се могућност Народној банци Србије да банци изрекне привремену меру и ако оцени да су угожени интереси депонената, односно да постоји могућност да ти интереси буду угрожени.

Ствара се оквир за оснивање банке за посебне намене као банке која преузима у целости или делимично имовину и обавезе банке којој је одузета дозвола за рад као и банке која је донела одлуку о престанку рада.

Основни циљеви овог Закона су стварање правног основа за предвиђање делотворних мера којима би се очувала финансијска стабилност у Републици Србији, заштитили интереси депонената, као и очување и јачање поверења јавности у банкарски сектор. Законом се обезбеђује стабилност и консолидација банкарског сектора, спречава преношење тешкоћа у пословању појединачне банке на системски ниво, минимизирају трошкови за Републику Србију, Агенцију за осигурање депозита и НБС, а обезбеђује се и очување вредности имовине банака, као и заштита депонената и других поверилаца.[5]

[4] Здравковић Емица: "Осврт на новелирани текст Закона о банкама", Часопис "Банкарство", Београд, 2011.(1-2), стр.122

[5] Здравковић Емица: "Осврт на новелирани текст Закона о банкама", Часопис "Банкарство", Београд, 2011.(1-2), стр.122

Законом о Народној банци Србије („Службени гласник РС", бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 - др. закон и 44/2010, 76/2012, 106/2012) опредељен је положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије, као и однос Народне банке Србије према органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама.

Закон о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“, бр. 36/2011.) ступио је на снагу 4. јуна 2011, а његова примена почела је 5. децембра 2011. године. Доношењем овог закона Народна банка Србије је имала за циљ да обезбеди услове за унапређење добре пословне праксе и фер односа према корисницима, као и да обезбеди креирање регулаторног оквира којим се обезбеђује потпунија и ефикаснија заштита корисника.

Заштита корисника финансијских услуга је заснована како на потреби да се унапреди пракса поступања финансијских институција према корисницима, тако и да се корисницима благовремено пруже неопходне информације, што представља основни вид заштите.

Закон о платном промету („Службени Лист СРЈ” 2/02 и 5/03, „Службени Гласник РС” 43/04, 62/06 и 31/11) се примењује од 1. јануара 2003. године, када је платни промет по први пут пренет у пословне банке и од када је престао да важи Закон о служби платног промета и та служба практично престала да постоји. Овим законом уређују се послови платног промета, као и права и обавезе банака и клијената. Послови платног промета могу се обављати у динарима, односно у страној валути.

Преношењем платног промета на банке, *Народна банка Србије и пословне банке су постале носиоци платног промета у* нашем банкарском и привредном систму.

Закон о девизном пословању („Службени Гласник РС” 62/06, 31/11 и 119/12) који је донела Нарона Скупштина Републике Србије јула 2006. године, уређује девизно пословање и девизно-валутне послове.

Овај закон уређује:

- плаћања, наплаћивање и пренос између резидената и нерезидената у страним средствима плаћања и у динариам, између резидената у страним средствима плаћања;
- куповину и продају средстава плаћања између резидената и нерезидената и продају страних средстава плаћања између резидената;
- текуће и депозитне рачуне резидената у иностранству и резидената и нерезидената у земљи
- кредитне послове у земљи и са иностранством.

Закон о тржишту капитала ("Службени гласник РС", бр. 31/2011) замењује досадажњи Закон о тржишту харија од врдности и других финансијских инструмената из 2006. године**.** Циљеви овог Закона су да доприноси бољој заштити инвеститора, обезбеђује услове за функционисање праведног, ефикасног и транспарентног тржишта капитала, као и смањење системског ризика на тржишту капитала.

Законом о осигурању депозита и Законом о Агенцији за осигурање депозита („Службени Гласник РС" бр.61/05, бр.116/08 и 91/10) , које је истовремено донела Народна скупштина Републике Србије од јула 2005. године, уређено је осигурање депозита у нашем банкарском систему.

Закон о осигурању депозита садржи одредбе о обавези осигурања депозита физичких лица, предузетника и малих и средњих правних лица који се налазе на рачунима код банака за случај стечаја или ликвидације тих банака.

Агенција за осигурање депозита је основана на основу Закона о Агенцији за осигурање депозита. Агенција је правно лице и има статус јавне агенције. Она образује Фонд за осигурање депозита који се формира од премија за осигурање депозита које плаћају банке. Средства Фонда користе се за исплату осигураних износа депозита у случају стечаја банке која је држала те депозите.

Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени Гласник РС" 107/05, 72/09 и 91/10) прописује радње и мере које се предузимају ради откривања и спречавања прања новца. Начин да се уведе контрола је обавеза пријављивања уплата – исплата, као и замена новца у износу већем од 15.000 евра Народној банци Србије. Овај закон је настао у тежњи прилагођавања домаћег банкарског законодавства прописима уобичајеним у другим тржишним привредама.

Закон о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана („Службени лист СРЈ " бр. 36/02, „Службени Гласник РС" бр. 80/04 – Одлука Уставног суда РС и бр. 101/05) и Закон о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по уговорима о девизним депозитима грађана ороченим код Дафимент банке АД, Београд, у ликвидацији, и по девизним средствима грађана положеним код Банке приватне привреде Црне Горе ДД. Подгорица садрже одредбе које се односе на враћање дугова девизним штедишама, а чији је циљ повратак поверења у домаћи банкарски систем.

Поједина питања из делатности банака, уређена су и другим законима – нпр. Законом о привредним друштвима, Законом о залози на покретним стварима уписаним у регистар (обезбеђење наплате потраживања банака), Законом о извршном поступку, Законом о пореском поступку и пореској администрацији и др.

Основне одредбе Закона о привредним друштвима које се односе на оснивање привредног друштва, на одговорност оснивача, заступање, на информисаност и објављивање података о пословању, одредбе које се односе на акције и заштиту акционара примењују се на банке, ако нису у супротности са одредбама Закона о банкама. Банка послове које обавља обавља у своје име и за свој рачун, што значи да је њена циљна функција профит и његово повећање, поред повећања новчаног дела акцијског капитала.

Поред закона, правну регулативу о систему и делатности банака чине бројни подзаконски акти – одлуке, правилници и упутства, које доносе Народна банка Србије, Влада Републике Србије и Министарство за финансије, што је условило стварање бројних прописа различитих врста и садржине.

1.3.УСЛОВИ И ПОСТУПАК ОСНИВАЊА БАНКЕ

Банка се оснива као ***акционарско друштво.*** Банку могу основати ***домаћа и страна, физичка и правна лица (оснивачи банке).*** По ранијем Закону о банкама и другим финансијским организацијама било је неопходно да банка има најмање два оснивача, док је по новом Закону о банкама могуће да банка има једног оснивача. Банка је правно лице на које се примењују одредбе Закона о привредим друштвима, тако да у складу са тим Законом она може бити основана као акционарско друштво отвореног или затвореног типа.

Оснивачи банке, једно или више домаћих и страних правних и физичких лица, обезбеђују средства за ***оснивачки капитал банке***. Оснивачки капитал банке може бити у новчаном и неновчаном облику (ствари и права која су у функцији пословања банке). Потребан је ***новчани капитал од најмање 10 милиона евра*** у динарској противвредности према званичном средњем курсу Народне банке на дан уплате. Оснивачки капитал који је у неновчаном облику процењује овлашћени процењивач.

У новом Закону о банкама поступак оснивања је нешто прецизније уређен и обухвата две фазе. ***Двофазни поступак у оснивању банке***, који представља новину у односу на Закон о банкама и другим финансијским организацијама, подразумева да се

- у првој фази ***оснивачима издаје прелиминарно одобрење за оснивање банке***, а
- у другој фази ***издаје дозвола за рад***.

Приликом оснивања банке неопходно је да Народној банци Србије потенцијални оснивачи банке поднесу, уз прелиминарно одобрење за оснивање банке, и одговарајућу ***документацију*** која садржи[6]:

- податке о оснивачима банке, износа улога и броју, врсти и износу акција које стичу,
- оснивачки акт банке,
- предлог статута,
- изјаву о уплати оснивачког капитала,
- изјаву о преносу неновчаног капитала на банку,
- податке о лицима са учешћем у банци и о основу тог учешћа,
- имена предложених чланова управног одбора и извршног одбора са одговарајућим доказима,
- предлог програма рада банке за период од три године и предлог пословне политике,
- предлог процедура за управљање ризицима и за унутрашњу контролу банке,
- сагласност надлежног иностраног регулаторног тела,
- доказе за инострану банку или финансијску организацију на консолидованој основи.

[6]Закон о банкама, „Службени Гласник РС” бр. 107/05 и 91/10 (Члан 15)

Закон о банкама

Оснивачки акт садржи нарочито:

- *пословно име и седиште правног лица оснивача банке, односно име и пребивалиште физичког лица оснивача банке,*
- *пословно име и седиште банке,*
- *износ укупног оснивачког капитала банке у новчаном и неновчаном облику, као и удео сваког оснивача у том капиталу,*
- *рок до кога су оснивачи дужни да уплате новчана средства, односно да неновчана средства пренсу у оснивачки капитал банке,*
- *права, обавезе и одговорности оснивача,*
- *делатност, назнаку да ли је банка акционарско друштво отвореног или затвореног типа,*
- ***број акција банке и њихову номиналну вредност, број акција сваке врсте и класе које је банка издала,***
- *послове које банка обавља,*
- *начина покрића губитака,*
- *услове и начин повећања оснивачког капитала и резерви банке,*
- *начин решавања спорова међу оснивачима,*
- *права оснивача у случају статусних промена,*
- *укупни или процењени износ трошкова оснивања банке,*
- *друге елементе, односно податке*

Закон о банкама и другим финансијским организацијама

Уговором о оснивању банке утврђују се нарочито:

- назив и седиште оснивача банке;
- назив и седиште банке;
- износ укупног оснивачког капитала банке у новчаном и неновчаном облику, као и удео сваког оснивача у том капиталу;
- рок до кога су оснивачи били дужни да уплате новчана и пренесу неновчана средства у оснивачки капитал банке;
- права, обавезе и одговорности оснивача банке за обавезе банке;
- услови за стицање и престанак права оснивача;
- послови које банка обавља;
- начин распоређивања дела добити на оснивaче банке;
- начин сношења ризика и покриће губитка банке;
- услови и начин повећања оснивачког капитала и резерви банке;
- начин решавања спорова међу оснивачима банке;
- услови за престанак рада банке - ако не постоји економски интерес за
- даље пословање банке;
- начин одлучивања о статусним променама банке и права оснивача банке у случају статусних промена банке.

За разлику од ***ранијег уговора*** као оснивачког акта, Закон о банкама сада спомиње оснивачки акт, не одређујући при том његову правну форму. Закон прописује обавезан садржај овог акта, остављајући могућност да Народна банка Србије пропише и друге обавезне елементе, односно податке.

Новина је да оснивачки акт садржи број акција банке и њихову номиналну вредност код првог издавања, врсте и класе акција које је банка овлашћена да изда, као и права акција из сваке класе. Оснивачки акт више не садржи услове за стицање и престанак права оснивача .

Народна банка Србије разматра поднети захтев и документацију, оцењује непотпуност и веродостојност података и уколико су сви услови испуњени најдаље ***у року од 90 дана*** Народна банка Србије је дужна да оцени испуњеност законских услова и ***да изда прелиминарну дозволу за рад***. Након добијања прелиминарног одобрења ***у року од 60 дана*** оснивачи су дужни да ***поднесу захтев за издавање дозволе за рад са одговарајућом документацијом***, од дана добијања прелиминарног одобрења, иначе прелиминарно одобрење престаје да важи.

Народна банка Србије дала прелиминарно одобрење за оснивање банке из Уједињених Арапских Емирата[7]

Извршни одбор Народне банке Србије дао је данас прелиминарно одобрење за оснивање банке која ће пословати под именом „Mirabank, akcionarsko društvo, Beograd“, чиме је завршена прва фаза у поступку оснивања ове банке.

Оснивач је део међународног конгломерата познатог као Royal *група, чије је седиште у Абу Дабију, Уједињени Арапски Емирати.* Royal *група је почела с радом крајем 1990-их година, а данас је једна од највећих компанија и инвестиционих холдинга у Уједињеним Арапским Емиратима, присутна у државама Блиског истока, САД, Европе, Азије, Африке и Јужне Америке. Чини је око 80 малих, средњих и великих предузећа и запошљава преко 15.000 запослених на међународном нивоу. Ова група улаже у различите привредне и јавне субјекте у секторима који укључују финансије, производњу, непокретности, угоститељство, образовање, здравствену заштиту, технологију и медије.*

Након добијања овог одобрења, оснивач може у име банке у оснивању обављати само послове који се односе на испуњење услова неопходних за добијање дозволе за рад банке и упис у регистар, након чега ће моћи да отпочне с редовним пословањем на територији Републике Србије.

[7] www.nbs.rs/ - 18.08.2014.

Оснивачи банке, након добијања прелиминарног одобрења, подносе Народној банци Србије захтев за давње дозволе за рад банке уз који достављају[8]:

- доказ о уплати новчаног дела оснивачког капитала, као и доказ о преносу неновчаних средстава у оснивачки капитал банке и изјаву о пореклу тих средстава;
- доказе о томе да су обезбедили: одговарајући пословни простор и набавили и припремили опрему за несметано пословање банке, да тај простор испуњава законом утврђене услове што се тиче техничке опремљености, заштите на раду и заштите и унапређења животне средине, као и да тај простор и та опрема омогућавају приступ свим релевантним подацима и информацијама потребним за вршење контролне функције Народне банке Србије;
- доказ о томе да су ангажовали спољног ревизора банке са листе из члана 52. став 3. овог закона;
- податке о организационој структури и кадровској оспособљености банке.

О захтеву за давање дозволе за рад Народна банка Србије одлучује у року од 30 дана од дана пријема уредног захтева. ***Дозволу за рад*** издаје гувернер.

Народна банка Србије дала дозволу за рад банци из Уједињених Арапских Емирата[9]

Извршни одбор Народне банке Србије дао је данас дозволу за рад банци која ће пословати под именом „Мирабанк акционарско друштво Београд“, чиме је завршена друга фаза у поступку оснивања ове банке. Подсећамо да је ова банка у власништву правног лица које је део међународног конгломерата познатог као „Ројал група“ (*Royal Group*), чије је седиште у Абу Дабију, Уједињени Арапски Емирати. То је прва гринфилд инвестиција у банкарском сектору Србије од 2008. године.

После добијања дозволе за рад, оснивач је дужан да у року од 30 дана одржи оснивачку скупштине банке, на којој се доноси статут банке, бирају председник и чланови Управног и Извршног одбора банке, усвајају програм активности и пословна политика и доноси одлука о првом издавању акција. Банка стиче својство правног лица моментом уписа у Регистар привредних субјеката, након чега ће моћи да отпочне с редовним пословањем на територији Републике Србије. Очекује се да Мирабанк отпочне своје редовно пословање до краја марта 2015. године.

„Ројал група“ је једна од највећих компанија и инвестиционих холдинга у Уједињеним Арапским Емиратима, присутна у државама Блиског истока, САД, Европе, Азије, Африке и Јужне Америке. Чини је око 80 малих, средњих и

[8]Закон о банкама, „Службени Гласник РС” бр. 107/05 и 91/10 (Члан 18)
[9] www.nbs.rs/ - 16.12.2014.

великих предузећа и има преко 15.000 запослених на међународном нивоу. Ова група улаже у различите привредне и јавне субјекте у секторима који укључују финансије, производњу, непокретности, угоститељство, образовање, здравствену заштиту, технологију и медије.

Оснивачи, у случају успеле емисије и добијања решења о давању дозволе за рад банци, која се издаје у двофазном поступку, су обавезни да сазову и одрже ***оснивачку скуштину*** у року од 30 дана од дана пријема решења Народне Банке Србије о давању дозволе за рад и то писменим позивом сваком уписнику акција. Сви уписници потпуно уплаћених акција имају право да учествују на оснивачкој скупштини. Кворум за одлучивање је већина уплаћених акција, а оснивачку скупштину отвара оснивач са највећим бројем уплаћених акција - гласова. Уколико оснивачка скупштина није одржана или није донела потребне одлуке сматра се да оснивање банке није успело.

На оснивачкој скупштини се двотрећинском већином гласова оснивача:

- доноси статут банке,
- бирају чланови управног одбора и извршног одбора,
- усвајају програм активности за наредне три године и пословна политика,
- доноси одлука о првом издању акција.

Оснивачи банке дужни су да акте усвојене на оснивачкој скупштини доставе на сагласност Народној банци Србије у року од пет дана од дана њиховог усвајања. О давању сагласности на акта усвојена на оснивачкој скупштини Народна банка Србије одлучује у року од 60 дана од дана пријема тих аката.

Статутом банке се ближе уређује :

- организација и начин пословања банке,
- питања о којима одлучује скупштина и други органи,
- мере и одговорност за обезбеђење ликвидности и солвентности,
- права обавезе и одговорности чланова управног и извршног одбора,
- овлашћење за потписивање и заступање банкке,
- начин вршења унутрашње контроле и ревизије,
- податке и исправе које се могу сматрати пословном тајном.

Статут мора бити у писаној форми. Измене и допуне Статута доноси управни одбор, уколико изричито то право није дато скупштини.

У року од 30 дана након добијања решења о добијању дозволе за рад оснивачи су обавезни да изврше ***пријаву за упис банке у Регистар привредних субјеката***. Уз пријаву за упис, банка прилаже и решење Народне банке Србије о давању дозволе за рад банке. Од тренутка ***уписа у Регистар банка*** стиче ***својство правног лица***. Оснивачи банке су дужни да решење о упису у Регистар привредних субјеката доставе Народној банци Србије у року од пет дана од дана пријема тог решења. Када је банка регистрована она може обављати своје послове несметано.

ОСНИВАЊЕ БАНКЕ ЗА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Закон о изменама и допунама Закона о банкама ***допуњен је одредбама које уређују оснивање банке за посебне намене,*** која се оснива на одређено време на захтев Агенције за осигурање депозита – оснивача ове банке, у поступку административног управљања банком у складу са законом којим се уређује стечај и ликвидација банака и друштва за осигурање, ради преноса целокупне или дела имовине и обавеза банке којој је Народна банка одузела дозволу за рад.

Прописано је да је ***за оснивање банке за посебне намене новчани део оснивачког капитала не може бити мањи од 5 милиона евра*** у динарској противвредости према званичном средњем курсу Народне банке на дан уплате.

Према одредбама новододатог члана 18а, ***дозволу за рад банке за посебне намене даје Народна банка Србије на захтев Агенције за осигурање депозита.*** Истим чланом је прописано да ***уз захтев за оснивање банке за посебне намене Агенција доставља***:

- оснивачки акт и статут банке;
- доказ о уплати новчаног дела оснивачког капитала и
- имена предложених чланова управног и извржног одбора банке и податке о њиховој квалификацији, искуству и пословној репутацији.

О захтеву Агенције Народна банка Србије одлучује решењем и то наредног дана од дана пријема уредног захтева.

Решење о издавању дозволе за рад садржи и рок на који се банка оснива (две године), могућност за продужење тог рока (за највише две године) у складу са законом којим се уређује стечај и ликвидација, као и могућност да продајом акција банке за посебне намене та банка настави да послује као банка у складу са овим законом.

Агенција је дужна да пријаву за упис банке за посебне намене у регистар привредних субјеката поднесе најкасније наредног дана од дана пријема Решења о давању дозволе за рад банке за посебне намене.

Народна банка Србије ближе прописује садржину докумената и доказа који се достављају уз захтев.

Банка за посебне намене је дужна да усклади своје пословање са одредбама Закона о банкама које се односе на капитал банке за посебне намене и показатеље пословања у року од шест месеци ода дана подношења решења о давању дозволе за рад.

Законом о изменама и допунама Закона о банкама (Члан 22) прописана ***је обавеза банке за посебне намене да***, након протека рока од шест месеци за усклађивање са одредбама Закона о банкама, ***у свом пословању обезбеди да јој капитал увек буде у висини која није маа од динарске противввредности 5 милиона евра*** према званичном средњем курсу.

1.4. РЕГУЛАТОРНА АКТИВНОСТ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ НАД ОСНИВАЊЕМ БАНКЕ

Положајем централне банке као врховне монетарне власти земље опредељена је и садржина њене надзорне функције у оквиру које уређује и надзире оснивање и пословање банка и других финансијских субјеката под својом јурисдикцијом. Разлоге посебног интереса државе за законито поступање банкарског сектора треба потражити у потреби заштите депонената и кредитора банака од евентуалних губитака у пословању банака који узрокују озбиљне потресе у привредном, социјалном и политичком систему земље. Зато је контрола оснивања и пословања банка настајала и развијала се као последица банкротства и сломова читавих банкарских система. Вршење надзора над банкарско-финансијским системом земље једна је од основних функција и наше централне банке – Народне банке Србије.

Током 2006. године, Народна банка Србије је у оквиру своје регулаторне надлежности у области контроле и надзора пословних банака, донела и објавила одлуке и упутства за спровођење новог Закона о банкама.

Народна банка Србије два пута у поступку оснивања цени свсисходност оснивања и испуњење законских услова од стране банке која се оснива : први пут издаје прелиминарно одобрење, а други пут коначну дозволу за рад.

Оснивање банке и поступак издавања прелиминарног одобрења и дозволе за њен рад детаљније су регулисани следећим прописима:

- ***Законом о банкама („Службени гласник РС“, бр. 107/2005 и 91/2010),*** и
- ***Одлуком о спровођењу одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења за оснивање банке, дозволе за рад банке и појединих сагласности Народне банке Србије, као и на утврђивање критеријума за одређивање првокласне банке („Службени гласник РС“, бр. 43/2011).***

1.4.1. ПОСТУПАК ИЗДАВАЊА ПРЕЛИМИНАРНОГ ОДОБРЕЊА ЗА ОСНИВАЊЕ БАНКЕ

Народна банка Србије даје прелиминарно одобрење за оснивање банке под условима прописаним:

- Законом о банкама („Службени гласник РС“, бр. 107/2005 и 91/2010), и
- Одлуком о спровођењу одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења за оснивање банке, дозволе за рад банке и појединих сагласности Народне банке Србије, као и на утврђивање критеријума за одређивање првокласне банке („Службени гласник РС“, бр. 43/2011).

Потенцијални оснивачи банке подносе Народној банци Србије захтев за прелиминарно одобрење, уз који прилажу следеће:

- податке о оснивачима банке, износу њихових улога и броју, врсти и номиналном износу акција које стичу;
- оснивачки акт и предлог статута банке;
- изјаву да ће новчани део оснивачког капитала уплатити на привремени рачун код Народне банке Србије;
- изјаву да ће неновчана средства пренети у оснивачки капитал банке;
- податке о свим лицима која ће имати учешће у банци и о основу тог учешћа;
- имена предложених чланова управног и извршног одбора банке, као и податке о њиховој квалификацији, искуству и пословној репутацији;
- предлог програма активности банке за период од три године и предлог плана пословне политике банке за годину у којој се банка оснива;
- предлог процедура банке за управљање ризицима и за унутрашњу контролу;
- доказ да је надлежно регулаторно тело државе порекла одобрило страној банци или другом страном лицу из финансијског сектора учешће у оснивању банке у Републици Србији, или доказ да такво одобрење није потребно према прописима те државе ако се банка оснива као зависно друштво стране банке или другог страног лица из финансијског сектора које је предмет контроле, односно надзора овог регулаторног тела;
- доказе о испуњености услова прописаних Законом о банкама ако је оснивач банке страна банка или страно лице из финансијског сектора које је предмет контроле, односно надзора регулаторног тела државе порекла;
- овлашћење за лице с којим ће Народна банка Србије сарађивати у поступку по захтеву за добијање прелиминарног одобрења, и
- доказ да је уплаћена накнада прописана одлуком којом се утврђује јединствена тарифа по којој се наплаћују накнаде за услуге које врши Народна банка Србије, као и доказ о уплати републичке

административне таксе у складу са законом којим се уређују републичке административне таксе,
- друге податке и документе на захтев Народне банке Србије.

Сва наведена документација мора бити достављена у оригиналу или у овереној копији и не може бити старија од шест месеци. Такође, документација мора бити на српском језику, а ако је на страном језику, уз оригинал или оверену копију документа доставља се и његов превод на српски језик, који је оверио судски тумач.

О захтеву за давање прелиминарног одобрења за оснивање банке Народна банка Србије одлучује у року од 90 дана од дана пријема уредног захтева. Ако потенцијални оснивачи банке не поднесу Народној банци Србије захтев за издавање дозволе за рад банци у року од 60 дана од дана добијања прелиминарног одобрења, прелиминарно одобрење престаје да важи.

1.4.2. ПОСТУПАК ИЗДАВАЊА ДОЗВОЛЕ ЗА РАД БАНКЕ

Оснивачи банке, након добијања прелиминарног одобрења, подносе Народној банци Србије захтев за давање дозволе за рад банке уз који достављају:

- доказ о уплати новчаног дела оснивачког капитала, као и доказ о преносу неновчаних средстава у оснивачки капитал банке и изјаву о пореклу тих средстава;
- доказе о томе да су обезбедили одговарајући пословни простор и набавили и припремили опрему за несметано пословање банке, да овај простор испуњава законом утврђене услове што се тиче техничке опремљености, заштите на раду и заштите и унапређења животне средине, као и да тај простор и та опрема омогућавају приступ свим релевантним подацима и информацијама потребним за вршење контролне функције Народне банке Србије;
- доказ о томе да су ангажовали спољног ревизора банке с листе из члана 52. став 3. Закона о банкама;
- податке о организационој структури и кадровској оспособљености банке;
- овлашћење за лице с којим ће Народна банка Србије сарађивати у поступку по захтеву за давање дозволе за рад банке, и
- доказ да је уплаћена накнада прописана одлуком којом се утврђује јединствена тарифа по којој се наплаћују накнаде за услуге које врши Народна банка Србије, као и доказ о уплати републичке административне таксе у складу са законом којим се уређују републичке административне таксе.

Сва наведена документација мора бити достављена у оригиналу или у овереној копији и не може бити старија од шест месеци. Такође, документација мора бити на српском језику, а ако је на страном језику, уз оригинал или оверену копију документа доставља се и његов превод на српски језик, који је оверио судски тумач.

О захтеву за давање дозволе за рад Народна банка Србије одлучује у року од 30 дана од дана пријема уредног захтева. Најкасније у року од 30 дана од дана пријема решења Народне банке Србије о давању дозволе за рад одржава се оснивачка скупштина банке. Акта усвојена на оснивачкој скупштини достављају се Народној банци Србије на сагласност у року од пет дана од дана њиховог усвајања. О давању сагласности на акта усвојена на оснивачкој скупштини Народна банка Србије одлучује у року од 60 дана од дана пријема тих аката. Оснивачи банке су дужни да поднесу пријаву за упис банке у регистар привредних субјеката у року од 30 дана од дана добијања сагласности Народне банке Србије на акта усвојена на оснивачкој скупштини. Моментом уписа у регистар привредних субјеката банка стиче својство правног лица.

Народна банка Србије врши контролу бонитета и законитости пословања банака. Најважнији стратешки циљ Народне банке Србије у делу њене контролне функције је обезбеђење финансијски здравог и стабилног банкарског система, способног да заштити интересе депонената банке и да сервисира потребе грађана и привреде земље.

1.4.3. КОНТРОЛА БАНКАРСКОГ ПОСЛОВАЊА

Контрола банкарског пословања врши се прво, у самим банкама и друго, од стране државне институције надлежне за то, централне банке или агенције. Контролу пословања пословних банака врше саме банке у посебно организованом одељењу за контролу и ревизију пословања. Ово одељење спроводи мере унутрашње контроле и ревизије, односно извештавања управљачких структура банке.[10]

Народна банка Србије врши контролу бонитета и законитости пословања банке у складу са Законом о банкама и законом којим се уређују положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије. Народна банка Србије врши контролу посредно – контролом извештаја и друге документације коју банка доставља Народној банци Србије у складу са Законом о банкама, као и других података о пословању банке којима НАродна банка Србије располаже, и непосредно – увидом у пословне књиге и другу документацију банке.[11]

У поступку вођења контроле бонитета и пословања банака Народна банка Србије у зависности од *1)тежине утврђених неправилности, 2)показане спремности и способности органа банке да отклоне неправилности и 3)степена угрожавања финансијске дисциплине и несметаног функционисања банкарског система*[12], према пословној банци може предузети једну од следећих мера:

- упутити писмену опомену,
- упутити налогодавно писмо,
- изрећи налоге и мере за отклањање утврђених неправилности,

[10] Хаџић М.: „ Банкарство ”, Универзитет Сингидунум, Београд 2013., стр.104.
[11] Закон о банкама, „Службени Гласник РС” бр. 107/05 и 91/10 (Члан 102)
[12]Закон о банкама, „Службени Гласник РС” бр. 107/05 и 91/10 (Члан 120)

- увести принудну управу,
- одузети јој дозволу за рад.

Усвојеним изменама (Закон о банкама, члан 109.) наведено је да се ***као разлог за предузимање привремене мере према банци наводи и угрожавање интереса депонената, односно вероватноћа да ће ти интереси бити угрожени.***

Усвојеним изменама и допунама допуњене су одредбе члана 112. Закона о банкама, којима су прописане мере у случају повреде прописа или праксе која угрожава банке, тако што се ***Народној банци даје могућност да обустави поступак контроле банке*** кад утврди да је банка поступала у складу с мерама које јој је Народна банка изрекла, односно ако није да јој поново изрекне нову меру.

Писмена опомена се упућује банци у чијем су пословању утврђене неправилности које нису битно ни непосредно утицале на њено финансијско стање али које би моггле имати такав утицај ако се не би отклониле. Писмена опомена садржи и рок за отклањање неправилности.[13]

Налогодавно писмо упућује се банци у чијем су пословању контролом утврђена поступања, односно непоступања супротна прописима или стандардима савесног банкарског пословања која би могла угрозити њено финансијско стање.

Налогодавно писмо садржи:

- приказ поступања, односно непоступања која су угрозила бонитет банке, односно проузроковала или могла проузроковати незадовољавајуће стање у њеном пословању, а утврдила их је Народна банка Србије,
- обавезу банке да у одређеном року Народној банци Србије достави план активности за отлањање утврђених неправилности, ради добијања саглансоти на тај план,
- рок у коме се план активности мора спровести,
- начин и рокове у којима ће банка обавежтавати Народна банка Србије о спровођењу плана активности, уз достављање доказа о спровођењу тог плана.[14]

Решење којим се изричу налози и мере за отклањање неправилности утврђених у пословању банке доноси се за:

- банку којој је упућено налогодавно писмо, а она у достављеном року Народној банци Србије не достави на сагланост план активности или Народна банка Србије не да сагласност на план или се током спровођења плана контролом утврди да се финансијско стање банке погоршало,

[13]Закон о банкама, „Службени Гласник РС" бр. 107/05 и 91/10 (Члан 114)
[14]Закон о банкама, „Службени Гласник РС" бр. 107/05 и 91/10 (Члан 115)

- банку у чијем се пословању контролом утврде поступања, односно непоступања супротна прописима или стандардима савесног банкарског пословањакоја могу угрозити њено финансијско стање.

Банци се решењем налаже да у одређеном року спроведе једну или више активности, и то да:

- своје пословање усклади са прописима,
- повећа износ капитала,
- повећа адекватност капитала,
- повећа износ посебне резерве за обезбеђење од потенцијалних губитака,
- обустави припис камате на активу одређеног степена наплативости,
- привремено обустави кредитирање појединих својих акционараи других лица,
- обустави у одређеном периоду пласирање средстава,
- привремено обустави или ограничи узимање нових кредита, као и пријем нових депозита и других видова задужења,
- смени члана управног, односно извржног одбора банке, односно друго лице на руководећем положају,
- обустави дистрибуцију капитала појединим или свим акционарима,
- затвори једну или више организационих јединица, односно обустави или ограничи ширење своје организационе мреже,
- обустави плаћања са својих рачуна, осим плаћања за које претходно добије одобрење Народне банке Србије,
- обустави плаћања према иностранству, осим плаћања за које претходно добије одобрење Народне банке Србије,
- рационализује своју унутрашњу организацију,
- структуру банкарске групе чији је члан учини транспаретном,
- предузме, односно обустави друге активности.

Решењем се утврђеују начин на који че и рокови у којима ће банка отклонити утврђене неправилности и о томе обавестити Народну банку Србије.[15]

Решење о увођењу принудне управе у банци доноси гувернер Народне бнаке Србије. Усвојеним изменама и допунама Закона о банкама измењена је листа основа за увођење принудне управе[16]:

- ако се утврди да постоји могућност да банка буде критично поткапитализована,
- ако се утврди да је банка критично поткапитализована, а ради се о системски значајној банци,
- ако је контролом пословања банке утврђено поступање, односно непоступање супротно прописима или стандардима савесног банкарског пословања које је угрозило њено финансијско стање или интересе депонената,
- чије се финансијско стање погоршало у току рока за извршење налога.

[15]Закон о банкама, „Службени Гласник РС" бр. 107/05 и 91/10 (Члан 116)
[16] Закон о банкама, „Службени Гласник РС" бр. 107/05 и 91/10 (Члан 117)

Увођењем стандарда „вероватноће" у наступању критичне поткапитализованости или других услова, Народној банци Србије даје се овлашћење да проактивно наступа у банкарском сектору, нарочито кад постоје озбиљнији системски поремећаји. Измене у односу на досадашња решења су и у томе што Народна банка Србије може донети решење о увођењу принудне управе ценећи и интересе депонената, а не само могућност за отклањање неправилности и побољшање финансијског стања, чиме се оправдава увођење принудне управе, која не доводи до побољшања финансијске ситуације у банци, него до престанка рада банке (нпр. пренос имовине и обавеза банке).[17]

Решењем о увођењу принудне управе именују се два принудна управника и одређује рок трајања принудне управе, а утврђује се и висина накнаде за рад принудних управника, која пада на терет банке. Даном доношења решења о увођењу принудне управе престају функције члановима управног и извршног одбора, а функције управног и извршног одбора банке преузимају принудни управници.

Решење о увођењу принудне управе Народна банка Србије доставља Агенцији за осигурање депозита најкасније наредног радног дана од дана када је оно донето.

Увођење принудне управе у банци уписује се у регистар привредних субјеката даном доношења решења о њеном увођењу, а Народна банка Србије доставља решење о увођењу принудне управе агенцији надлежној за вођење регистра привредних субјеката истог дана када га је донела.

За разлику од Закона о привредним друштвима, којим је прописано да се писмени позив за седницу ванредне скупштине акционара упучује сваком акционару најкасније петнаест, а најраније тридесет дана предана одржавања седнице, Законом о банкама, имајући у виду потребу угрентног поступања у банци у којој је уведена принудна управа, прописано је да принудни управници могу да сазову скупштину банке по хитном поступку која би се одржала у року који не може бити краћи од пет дана од дана сазивања и предложе доношење одређених одлука.

Ако скупштина банке не буде одражана или скупштина банке не донесе предложене одлуке принудних управника, те одлуке могу донети принудни управници уз саглансост Народне банке Србије. Ове одлуке имају исто правно дејство као и одлуке те скупштине.

Принудна управа може трајати најдуже шест месеци, укључујући и именовање органа банке. Народна банка Србије може решењем продужити трајање принудне управе у банци за још три месеца, ако процени да је то потребно да би се окончале започете активности ради остваривања циљева принудне управе.

[17]Здравковић Емица: "Осврт на новелирани текст Закона о банкама", Часопис "Банкарство", Београд, 2011.(1-2), стр.130-131

Принудна управа над банком може се окончати и пре истека рока, ако принудни управници или Народна банка Србије оцене да увођеењ принудне управе није довело до побољшања финансијског стања банке или да се финансијско стање те банке поправило у мери да принудна управа више није потребна.

Усвојеним изменама и допунама Закона о банкама додати су нови чланови којима се уређују ***спровођење принудне управе*** (Члан 117а) и ***привремена обустава испуњења обавеза банке*** (Члан 117б).

Спровођење принудне управе. Први задатак који се при томе ставља пред принудне управнике јесте процена финансијског стања у банци на дан увођења принудне управе, коју принудни управници достављају Народној банци Србије и Агенцији за осигурање депозита.
Имајући у виду начело хитности поступања у оваквим ситуацијама, принудни управници дужни су да сазову скупштину банке без одлагања након увођења принудне управе, ради одржавања седнице у року који не може бити краћи од пет нити дужи од десет дана од дана увођења принудне управе.

Већински акционари дужни су да сачине план активности банке и да га доствае принудним управницима у року од двадесет дана од дана увођења принудне управе банци, о чему су принудну управници дужни да их обавесте на првој седници скупштине која се сазива без одлагања.
План активности садржи предлог активности банке неопходних за отклањање неправилности у њеном пословању и за побољшање њеног финансијског стања (повећање капитала банке – докапитализација од стране акционара или других лица, спајање или припајање банке другој банци и др.) уз обезбеђење интереса депонената, као и рокове за спровођење тих активности.

Принудни управници достављају Народној банци Србије и Агенцији процену финансијског стања банке и план активности најкасније у року од месец дана од дана увођења принудне управе.

Народна банке Србије је дужна да у року од петнаест дана од дана пријема плана активности обавести принудне управнике да ли је сагласна са тим планом. Народна банка Србије ће дати сагласност на план активности уколико оцени да се предложеним активностима могу отклонити неправилности у пословању банке и побољшати њено финансијско стање. Ако НАродна банка Србије одбије да да сагласност на план активности донеће решење о одузимању дозволе за рад банци и именоваће Агенцију за администратора.

Принудни управници су дужни да најмање једном месечно извештавају Народну банку Србије и Агенцију о пословању банке под принудном управом, њеном финансијском стању, као и о спровођењу плана активности, односно без одлагања када утвдре да се план активности не спроводи или да се не доприноси побољшању финансијског стања банке.

Привремена обустава испуњења обавеза банке током принудне управе, коју може решењем наложити Народна банка Србије, на предлог принудних управника, на време на тридесет дана.

У току обуставе[18]:

- имовина банке не може бити предмет извршења, нити се према банци могу подносити тужбе са имовинскоправним захтевима, асви поступци против банке у вези са овим се прекидају,
- банка не може предузимати нове обавезе, осим обавеза које су непосредно повезане с несметаним спровођењем принудне управе,
- не могу се против банке, принудних управника и Народне банке Србије подносити тужбе које произилазе из пословања банке или из те обуставе, укључујући и решење о привременој обустави испуњења обавеза банке.

У току обуставе могу се вршити само плаћања:

- по основу осигураних депозита, и то до висине осигураног износа у смислу закона којим се уређује осигурање депозита, апрема стању и условима који важе на дан доношења решења о привременој обустави испуњења обавеза банке,
- по основу нових обавеза које су непосредно повезане с несметаним спровођењем принудне управе,
- по основу налога за плаћањен који су банци испостављењи до достављања принудним управницима,
- ако за то постоје нарочито оправдани разлози – на основу сагласности принудних управника.

Принудни управници дужни су да плаћања у току привремене обуставе испуњења обавеза банке врше на начин којим се обезбеђује једнак третман осигураних депонената.

Одузимање дозволе за рад. Гувернер Народне банке Србије као крајњу меру доноси решење о одузимању дозволе за рад банци уколико[19]:

- ако утврди да је банка која није системски значајна критично поткапитализована, осим ако је у тој банци уведена принудна управа,
- ако утврди да акционари банке у којој је уведена принудна управа нису сачинили план активности у прописаном року,
- ако оцене да се планом активности не могу отклонити неправилности у пословању банке и побољшати њено финансијско стање,
- ако утврди да се банци у којој је уведена принудна управа не спроводи план активности на који је Народна банка Србије дала сагласност,
- ако утврди да активности које се спроводе у складу са планом на који је Народна банка Србије дала сагласност не доведе до побољшања финансијског стања банке у којој је уведена принудна управа,
- ако банка шест месеци непрекидно обустави примње депозита или одобравање кредита, осим ако јој је то наложено корективном мером Народне банке Србије,

[18] Закон о банкама, „Службени Гласник РС" бр. 107/05 и 91/10 (Члан 117б)
[19] Закон о банкама, „Службени Гласник РС" бр. 107/05 и 91/10 (Члан 130)

- ако се у банци, у којој је уведена принудна управа, до истека рока не отклоне разлози који су довели до увођења принудне управе.

Народна банка Србије може одузети дозволу банци ако:

- утврди да банка има критично низак ниво ликвидности,
- утврди да је дозвола банке за рад дата на основу неистинитих података,
- оснивач банке повуче средства уложена у оснивачки капитал банке,
- утврди да банка није почела да послује у року од 60 дана од дана уписа у регистар привредних субјеката,
- утврди да је банка знатно поткапитализована,
- утврди да поткапитализована банка не испуњава неки од показатеља пословања прописаних Законом о банкама или прописом НАродне банке Србије,
- утврди да је банка теже или трајније повредила закон или други пропис,
- банка у прописаном року не поступи по налозима за отклањање неправилности,
- банка премију за осигурање депозита не плаћа у складу са законом којим се уређује осигурање депозита,
- су активности банке повезане с прањем новца, финансирањем тероризма или вршењем других кажњивих радњи,
- *утврди да банка неће моћи да измири своје обавезе према депонентима и другим повериоцима,*
- *утврди да банка нерационално трожи средства (имовину) због поступања супротног прописима или стандардима савесног банкарског пословања, што може имати за последицу погоршање финансијског стања банке,*
- *банка Народној банци Србије не омогући да изврши контролу законитости бонитета њеног пословања.*

Извршена је допуна Закона о банкама у смислу да је ***проширен круг разлога за факултативно одузимање дозволе за рад*** банци: када се *утврди да банка неће моћи да измири своје обавезе према депонентима и другим повериоцима, када се утврди да банка нерационално трожи средства (имовину) због поступања супротног прописима или стандардима савесног банкарског пословања, што може имати за последицу погоршање финансијског стања банке, када банка Народној банци Србије не омогући да изврши контролу законитости бонитета њеног пословања.*

У решењу о одузимању дозволе за рад банке Народна банка Србије именује Агенцију за осигурање депозита као администратора, што јој омогућава да преузме банку у моменту кад јој Народна банка Србије одузме дозволу за рад а пре покретања ликвидације, односно стечаја.

1.5.ОРГАНИЗАЦИЈА БАНКЕ И НАЧИН УПРАВЉАЊА БАНКОМ

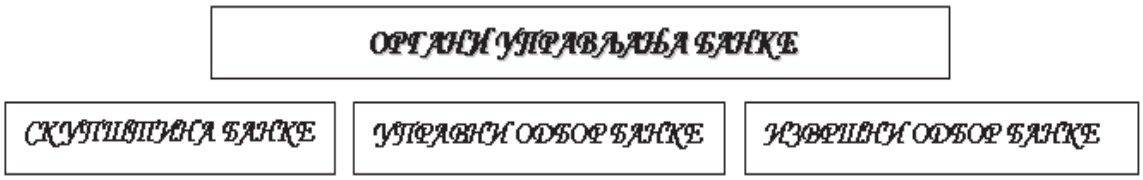
Организација банке је прилагођена модерном концепту корпоративног управљања банке, садржаном у принципима OECD и препорукама ЕУ. Одредбе о организацији и управљању банком Закона о банкама на потпуно нов начин уређују органе банке , њихов састав, надлежност и начин рада, као и организационе делове банке у односу на предходну законску регулативу.

1.5.1.ОРГАНИ УПРАВЉАЊА БАНКОМ

Управљање банке се утврђује Статутом банке. Статутом се одређује надлежност појединих органа банке, састав и поступак одлучивања , као и други органи управљања и њихова надлежност.

Органи који управљају банком су:

- ***Скупштина акционара банке,***
- ***Управни одбор банке,***
- ***Извршни одбор бнаке.***

Законом о банкама ***укинута*** је ***функција директора банке*** као инокосног и пословодног органа, па извршну функцију обавља извршни одбор банке. Законом о банкама ***није предвиђен надзорни одбор банке***, који је према Закону о банкама и другим финансијским организацијама био носилац надзорне функције у банци и контроле законитости пословања управног одбора, директора и запослених у банци. Та овлашћења су Законом о банкама пренета на одбор за праћење пословања банке – односно одбор за ревизију, којем у том послу помажу унутрашња контрола, служба за праћење усклађености пословања банке и Служба унутрашње ревизије у банци.

Управљачка структура банке према Закону о банкама

- ***Скупштина акционара банке,***
- ***Управни одбор банке,***
- ***Извршни одбор банке***.

Управљачка структура банке према Закону о банкама и другим финансијским организацијама

- ***Скупштина акционара банке,***
- ***Управни одбор банке,***
- ***Надзорни одбор банке,***
- ***Директор банке.***

Скупштину акционара чине сви акционари. Сваки ***акционар*** у складу са Статутом банке лично или преко пуномоћника има:

- право учествовања у раду скупштине,
- право гласа ако има акције с правом гласа,
- прво подношења предлога и добијања одговора,
- право постављања питања.

Статутом се не може онемогућити акционарима који имају 1% или више акција с правом гласа непосредно вршење права гласа.

Скупштини по правилу присуствују и учествују у раду чланови извршног одбора и/или чланови управног одбора, као и ревизор. Скупштини банке може присуствовати и представник Народне банке Србије, а Народна банка Србије може на дневни ред ставити одређена питања о пословању банке.

Скупштина одлучује о следећем[20]*:*

- усваја пословну политику и стратегију банке,
- доноси статут банке и усваја измене и допуне оснивачког акта и статута,
- усваја годишњи финансијски извештај и одлучује о распоређивању добити и покрићу губитка,
- одлучује о повећању и смањењу оснивачког капитала банке, као и улагањима у другу банку, правна лица и основна средства банке,
- именује и разрешава председника и чланове Управног одбора
- одређује накнаду члановима Управног одбора,
- одлучује о статусним променама и престанку рада банке,
- ***одлучује о преузимању права и обавеза банке у поступку административног управљања, односно банке за посебне намене,***
- именује и разрешава спољног ревизора и
- доноси пословник о раду скупштине.

Новина Закона о банкама у односу на ранију регулативу ***је да поред пословне политике, скупштина усваја и стратегију банке, као и измене и допуне оснивачког акта.***

[20] Закон о банкама, „Службени Гласник РС” бр. 107/05 и 91/10 (Члан 66)

Усвојеним изменама и допунама Закона о банкама извршено је усклађивање члана 66. став 1. тачке 8 Закона о банкама са изменама учињеним у члану 134. овог Закона, тако што је прописано ***да Скупштина банке одлучује о преузимању права и обавеза банке у поступку административног управљања, односно банке за посебне намене.***

Постоје годишња скупштина и ванредна скупштина. ***Годишња скупштина***, односно ***редовно заседање скупштине*** организује се једном годишње најмање, а најкасније три месеца од подношења финансијског извештаја управном одбору. ***Ванредна скупштина*** се сазива на захтев управног одбора или другог овлашћеног лица, на захтев ликвидационог управника банке, по писаном захтеву акционара са најмање 10% власништва укупних акција. Управни одбор банке сазива ванредну скупштину уколико банка постане поткапитализована, на захтев унутрашње ревизије или спољног ревизора, као и на захтев Народне банке Србије.

Скупштина се обавезно сазива ако се финансијским извештајем утврди да банка послује са губитком који не прелази 50% оснивачког капитала. Писани позив за седницу упућује се сваком акционару и то 30-60 дана пре одржавања , а за ванредну скупштину 15-30 дана раније. На седницама се одлучује само о тачкама дневног реда.

Акционар гласа лично или преко пуномоћника а пуномоћ се даје по правилу за једну скупштину. Одлуке се доносе већином гласова. Свака обична акција[21] даје право једног гласа.

Управни одбор банке чини најмање пет чланова, при чему једна трећина мора бити независна од банке. Независно од банке је лице које нема ни директно ни индиректно власништво у банци или групи којој банка припада. Чланови управног одбора се бирају од стране акционара на свакој годишњој или ванредној скупштини.

За чланове управног одбора банка је дужна да обезбеди претходну сагласност Народне банке Србије на избор. Изменом члана 72. Закона измењени су и допуњени разлози на основу којих Народна банка Србије може одбити захтев лица предложеног за члана управног одбора банке.

[21] Банка као акционарско друштво може издавати обичне и преференцијалне (повлашћене) акције. Свака обична акција даје акционару иста права, тј. право приступа правним актима и другим документима, право учешћа у раду скупштине, право гласа на скупштини, право на исплату дивиденте, право право учешћа у расподели ликвидационог вишка по ликвидацији, а након исплате поверилаца, право пречег сицања акција из нових емисија. Обичне акције се не могу претворити у преференцијалне или друге хартије од вредности. Права акционара преференцијалних акција се одређују оснивачким актом банке. Она подразумевају предност у односу на обичне акције у погледу првенства исплате дивиденде и код првенства наплате код ликвидације банке.

Тако су, измењеним одредбама овог члана, као ***разлози за ускраћивање сагласности лицу предложеном за члана управног одбора***, утврђени следећи разлози:

- лице које је на дан одузимања дозволе за рад у банци или шест месеци пре тог дана, односно на дан увођења принудне управе у банци било овлашћено за представљање и заступање, односно које је члан органа управљања те банке;
- лице које је члан било ког органа упрањања друге банке, односно запослени у банци и
- лице правоснажно осуђено за кривично дело на безулсовну казну затвора или правоснажно осуђено кривично дело које га чини неподобним за обављање те функције.

Новим ставом 4. истог члана прописан је изузетак, у смислу да се под напред наведеним лицем не сматра лице које је било овлашћено за представљање и заступање, односно члан органа управљања банке за посебне намене којој је Народна банка Србије одузела дозволу за рад на предлог Агенције за осигурање депозита.

Законом о банкама Управни одбор је добио карактер управно-надзорног одбора, јер садржи надлежности ранијег управног и надзорног одбора банке.

Надлежности ранијег Управног одбора по Закону о банкама и другим финансијским организацијама :

- сазива седнице скупштине банке;
- припрема предлоге за скупштину банке и извршава њене одлуке;
- разматра и усваја извештаје о пословању банке у току године;
- подноси скупштини и надзорном одбору банке извештај о пословању;
- обавља друге послове у складу са статутом банке.

Управни одбор има кључну улогу у дефинисању стратегије и пословне политике банке. Управни одбор је одговоран да пословање банке буде у складу са законом, прописима и актима НБС, као и актима и процедурама које утврде органи банке. Он је посебно одговоран за успостављање јединственог система управљања ризицима и за надзор над тим системом.

У делокруг Управног одбора спада следеће[22]:

- сазива седнице скупштине,
- припрема предлоге за скупштину и извршава њене одлике,
- доноси, између две седнице скупштине банке, акте којима се спроводи пословна политика банке,
- утврђује опште услове пословања банке,
- бира и разрешава председника и чланове извршног одбора банке,

[22] Закон о банкама, „Службени Гласник РС” бр. 107/05 и 91/10 (Члан 73)

- бира и разрешава чланове одбора за праћење пословања банке (одбор за ревизију), кредитног одбора и одбора за управљање активом и пасивом,
- утврђује износе до којих извршни одбор може одлучивати о пласманима и задуживању,
- даје претходну сагласност за изложеност банке према једном или групи повезаних лица преко 10% и, односно за повећање ове изложености преко 20% капитала банке,
- врши надзор над радом Извршног одбора,
- усваја програм и план унутрашње ревизије банке,
- успоставља систем унутрашње контроле
- *утврђује стратегију и политике за управљање ризицима, као и стратегију управљања капиталом,*
- разматра извештаје спољне и унутрашње ревизије,
- усваја тромесечне и годишње извештаје извршног одбора банке о пословању банке и скупштини банке подноси усвојени годишњи извештај на коначно усвајање,
- доноси пословнике о свом раду и о раду извршног одбора,
- обавештава Народну банку Србије и друге надлежне органе о уоченим неправилностима,
- *утврђује унутрашњу организацију, односно организациону структуру банке која обезбеђује поделу дужности, надлежности и одговорности запослених на начин којим се спречава сукоб интереса и обезбеђује транспарентан и документован процес доношења и спровођења одлука*,
- *усваја политику зарада и осталих примања запослених у банци,*
- обавља друге послове у складу са статутом банке.

Изменом члана 73. Закона, ***измењен је делокруг управног одбора, тако што је проширен на утврђивање стратегије и политике управљања ризицима, као и стратегије управљања капиталом банке*** и ***на утврђивање унутрашње организације***, односно организационе структуре банке која обезбеђује поделу дужности, надлежности и одговорности запослених на начин на ***којим се спречава сукоб инереса и обезбеђује транспарентан и документован процес доношења и спровођења одлука и усвајање политика зарада и остлих примања запослених у банци***.

Седнице се одржавају према потреби, најмање четири пута годишње. О одржавању седница и дневном реду обавештава се Народна банка Србије. Управни одбор одржава ванредну седницу на захтев Народне банке Србије. Кворум за рад Управног одбора чини већина укупног броја чланова. Одлуке се доносе већином гласова присутних.

Извршни одбор банке је ***колективни орган банке*** чине најмање два члана, од којих је један председник извршног одбора.

Председник извршног одбора банке представља и заступа банку. При закључивању правних послова и предузимању правних радњи из делокруга извршног одбора, председник извршног одбора дужан је да обезбеди потпис још једног члана тог одбора.

Чланови извршног одбора морају имати добру пословну репутацију и у радном су односу са банком на неодређено време. Најмање један члан извршног одбора мора активно знати српски језик и имати пребивалиште на територији Републике Србије, а сви чланови извршног одбора морају имати боравиште на територији Републике Србије. Председника и чланове извршног одбора бира управни одбор банке, при чему је банка дужна да од Народне банке Србије прибави претходну сагласност.
Извршни одбор организује пословање банке и врши надзор над активностима банке.

Носилац извршне функције према Закону о банкама и другим финансијским организацијама био је *директор банке, чије надлежноси су се огледале у следећем :*

- представља и заступа банку;
- извршава одлуке скупштине, управног одбора и надзорног одбора банке;
- организује рад и руководи радом банке;
- одлучује о свим питањима која нису у надлежности скупштине, управног одбора и надзорног одбора банке.

У *делокруг рада извршног одбора спада следеће*[23]*:*

- извршава одлуке скупштине и управног одбора,
- обезбеђује законитост рада банке,
- одлучује о пласманима и задуживању банке до износа који утврђује управни одбор,
- одлучује о сваком повечању и изложености банке према лицу повезаном са банком и о томе обавештава управни одбор банке,
- примењује пословну стратегију банке,
- ***спроводи стратегију и политике за управљање ризицима, као и стратегију управљања капиталом,***
- ***усваја процедуре за идентификовање, мерење и процену ризика, као и управљање ризицима, анализира ефикасност њихове примене и извештава управни одбор у вези са тим активностима,***
- примењује процедуре надзора над активностима банке, редовно оцењује њихов квалитет и, ако је потребно, побољшава их, у складу с пословном политиком банке,
- обезбеђује да запослени буду упознати са прописима и другим актима банке којима се уређују њихове радне обавезе,
- обезбеђује сигурност и редовно праћење система информационе технологије,
- обезбеђује сигурност и редовно праћење система трезорског пословања,
- информише управни одбор банке о свим поступањима која нису у складу с прописима и другим актма банке,

[23] Закон о банкама, „Службени Гласник РС" бр. 107/05 и 91/10 (Члан 76)

- једном у три месеца подноси управном одбору преглед пословних активности,
- без одлагања информише управни одбор банке и Народну банку Србије о погоршању финансијског стања банке,
- одлучује о својим питањима која нису у надлежности управног одбора или скупштине.

Усвојеним изменама и допунама у члану 76. Закона о банкама измењен је делокруг рада Извршног одбора банке у смислу прилагођавања новом начину управљања ризицима банке[24] (Базел II), тако што је прописано да извршни одбор банке ***спроводи стратегију и политике за управљање ризицима, као и стратегију управљања капиталом*** и ***усваја процедуре за идентификовање, мерење и процену ризика, као и управљање ризицима, анализира ефикасност њихове примене и извештава управни одбор у вези са тим активностима.***

1.5.2. ОБАВЕЗНИ ОДБОРИ БАНКЕ

Новину у управљању банком представља и обавеза банке да образује *одбор за праћење пословањабанке (одбор за ревизију*), *кредитни одбор*, и *одбор за управљање активом и пасивом*. То су обавезни одбори, а банка може организовати и друге одборе у складу са својом пословном политиком и актима банке.

Одбор за праћење пословања банке, односно ***одбор за ревизију*** чине најмање три члана, од којих су најмање два чланови управног одбора банке који имају одговарајуће искуство из области финансија, док најмање један члан одбора мора бити лице независно од банке. Овај одбор помаже управном одбору у надзору над радом извршног одбора и запослених у банци.

[24] Усвојеним изменама и допунама у члану 28. Закона о банкама, који уређује начин управљања ризицима којима је банка изложена у свом пословању, извршено је усклађивање са принципима и препорукама Базелског комитета за контролу банака и тенденцијама упоредног банкарског законодавства тако што је прописано да је ***банка дужна да обезбеди фунционалну и организациону одвојеност активности управљања ризицима и редовних пословних активности банке***. Изменењим одредбама ***прописан је садржај аката банке којима се уређује управљање, односно контрола ризика*** и то:

Процедуре за идентификовање, мерење и процену ризика,
Процедуре за управљање ризицима,
Процедуре којима се обезбеђује контрола и доследна примена свих унутрашњих аката банке у вези са управљањем ризицима и
Процедуре за редовно извештавање банке и регулаторног тела о управљању ризицима.

Обавезе одбора за праћење пословања банке су следеће[25]:

- анализира годишње извештаје и друге финансијске извештаје банке који се одбору банке подносе на разматрање и усвајање,
- анализира и усваја предлоге стратегија и политика банке у вези са управљањем ризицима и системом унутрашњих контрола које се управном одбору банке подносе на разматрање и усвајање,
- анализира и надзире примену и адекватно спровођење усвојених стратегија и политика за управљање ризицима и спровођење система унутрашњих контрола,
- најмање једном месечно извештава управни одбор о својим активностима и утврђеним неправилностима, као и да предлаже начин на који ће се отклонити те неправилности, односно унапредити политике и процедуре за управљање ризицима и спровођење система унутрашњих контрола,
- на предлог управног или извршног одбора банке или спољног ревизора банке разматра улагања и активности банке,
- управном одбору и скупштини банке предлаже спољног ревизора банке,
- разматра, са спољним ревизором банке, годишње ревизије финансијских извештаја банке,
- предлаже управном одбору банке да се одређена питања у вези са спољном и унутрашњом ревизијом уврсте у дневни ред седнице скупштине,
- доноси пословник о свом раду.

Одбор за праћење пословања банке састаје се најмање једном месечно, а најмање једном у три месеца у седишту банке. Једном месечно извештава управни одбор о својим активностима и утврђеним неправилностима и предлаже начин да се отклоне неправилности, тј. унапреди политика и процедуре за управљање ризицима.

Кредитни одбор сачињавају чланови менаџмент тима тј. чланови извршног одбора, извршни директори банке, односно руководиоци сектора и директор филијале о чијем се клијенту на одбору одлучује. Закон о банкама није детаљно разрадио делокруг послова Кредитног одбора, већ се то утврђује актима банке.

Кредитни одбор одлучује о[26]:

- кредитној политици, оцени лоших пласмана и резервисањима,
- одобравању кредитних линија по филијалама или лимита сектору кредитне и инвестиционе функције,
- редовном прегледу кредита, по висини, рочности и наплативости,
- продужењу кредита,
- издавању гаранција, авала, акцепата, отварању акредитива,
- извештају о развоју кредитног потрфеља банке,

[25] Закон о банкама, „Службени Гласник РС" бр. 107/05 и 91/10 (Члан 80.)
[26]Хаџић М.: „ Банкарство ", Универзитет Сингидунум, Факултет за финансијски менаџмент и осигурање, Београд, 2007., стр.161.

- извештају о губицима по кредитним пласманима,
- извештају о потенцијалним ризицима,
- извештају интерне ревизије и надзора о одлукама Кредитног одбора.

Одбор за управљање активом и пасивом банке сачињавају: чланови менаџмент тима банке, тј. чланови извршног одбора, извршни директори банке, односно руководиоци организационих делова (сектора , одељења) банке средстава и ликвидности, рачуноводства и извршни директор за стратешко померање.

Одбор за управљање активом и пасивом банке одлучује о[27]:

- политици управљања тржишним ризицима, анализи утицаја тржишних ризика на све позиције активе и пасиве,
- дефинисању структуре капитала банке,
- дефинисању политике портфеља банке,
- дефинисању политике цена,
- дефинисању нових производа,
- извештавању о управљању ризицима,
- извештавању о степену извршења пословног плана банке.

Одбор за управљање активом и пасивом банке прати изложеност банке према ризицима који произилазе из структуре њених обавеза и потраживања, предлаже мере за управљање каматним ризиком и ризиком ликвидности.

[27] Хаџић М.: „ Банкарство ”, Универзитет Сингидунум, Факултет за финансијски менаџмент и осигурање, Београд, 2007., стр.162.

ДРУГИ ДЕО – Хармонизација са Базелским страндардима у функцији ефикаснијег корпоративног управљања банкама

2.1.ПОСЛОВАЊЕ БАНКЕ И КАПИТАЛ

Капитал банке представља извор средстава - раста банке, пружа сигурност банци у погледу, не само постојећих, већ и будућих, неидентификованих ризика, представља заштиту интереса повериоца, депонената банке и омогућава стварање поверења у банку и читав банкарски сектор и финансијски систем. Наиме, капитал банке представља стабилан избор средстава који у случају настанка неочекиваних губитака служи као амортизер за њихово покриће, чиме се спречава покривање ових губитака на терет депонената, а све то доприноси јачању поверења и даљем развоју банкарског сектора. Имајући у виду улогу банака у контексту алокације средстава у економији једне земље, евидентан је и позитиван утицај на развој читаве економије. Због тога је изузетно важно, а неретко се то превиђа, да свака банка, и посредно читав банкарски сектор, поседује одговарајући ниво капитала, као и да својим капиталом управља на адекватан начин, у складу са природом, обимом и сложеношћу својих активности и ризицима којима на тај начин у свом пословању јесте или може да буде изложена.

Основни показатељи пословања банака регулисани су следећим прописима:

- Законом о банкама („Службени гласник РС“, бр. 107/2005 и 91/2010),
- Одлуком о управљању ризицима банке („Службени гласник РС“, бр. 45/2011, 94/2011, 119/2012 и 123/2012), и
- Одлуком о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 46/2011, 6/2013 и 51/2014).

Банка је дужна да обим свог пословања усклади тако да обезбеди да:

- капитал банке увек буде у висини која није мања од динарске противвредности 10.000.000 евра према званичном средњем курсу;
- капитал банке увек буде на нивоу који је потребан за покриће свих ризика којима је банка изложена или може бити изложена у свом пословању, а најмање у висини збира капиталног захтева за кредитне ризике (укључујући ризик друге уговорне стране за све пословне активности банке и ризик измирења/испоруке за активности из књиге трговања), ценовни ризик (за активности из књиге трговања), као и девизни ризик, робни ризик и оперативни ризик за све пословне активности банке;
- однос између капитала и ризичне активе банке (показатељ адекватности капитала) буде одржаван на нивоу који није нижи од 12%;
- изложеност банке према једном лицу или групи међусобно повезаних лица не буде већа од 25% капитала банке, односно 5% према лицу повезаном с банком;
- укупна изложеност банке према лицима повезаним с банком не буде већа од 20% капитала банке;

- збир свих великих изложености банке (великом изложеношћу сматра се изложеност која износи најмање 10% капитала банке) не буде већи од 400% капитала банке;
- улагање банке у једно лице које није лице у финансијском сектору не буде веће од 10% капитала банке;
- збир свих улагања банке у лица која нису лица у финансијском сектору и улагања у основна средства банке не буде већи од 60% капитала банке;
- однос између укупних ликвидних потраживања банке, с једне стране, и збира обавеза банке по виђењу или без уговореног рока доспећа и обавеза банке са уговореним роком доспећа у наредних месец дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности, с друге стране, (показатељ ликвидности) буде одржаван тако да износи најмање 1,0 као просек показатеља за све радне дане у месецу, да не буде мањи од 0,9 дуже од три узастопна радна дана и да на крају сваког радног дана буде најмање 0,8;
- однос између ликвидних потраживања банке првог реда, с једне стране, и збира обавеза банке по виђењу или без уговореног рока доспећа и обавеза банке са уговореним роком доспећа у наредних месец дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности, с друге стране (ужи показатељ ликвидности), буде одржаван тако да износи најмање 0,7 као просек показатеља за све радне дане у месецу, да не буде мањи од 0,6 дуже од три узастопна радна дана и да на крају сваког радног дана буде најмање 0,5;
- однос између девизне имовине и девизних обавеза (показатељ девизног ризика) буде одржаван тако да укупна нето отворена девизна позиција банке на крају сваког радног дана не буде већа од 20% капитала банке.

Ниво капитала банке одређује више фактора: стратегија менаџмента банке, врста и ниво преузетих ризика од стране банке, очекивања акционара (ROE), ставови учесника на тржишту (клијенти, рејтинг агенције...) и њихова перцепција банке, као и међународни стандарди о неопходном нивоу и структури капитала банке (Базел стандарди) и капитални захтеви регулатора (НБС) који се користе у циљу очувања и унапређења финансијске стабилности.

Једно од најважнијих питања у пословним банкама је величина капитала којом банка располаже. Па тако је и обезбеђивање задовољавајућег нивоа капитала и задржавање довољне количине капитала како би се заштитили интереси депонената, зајмопримаца, запослених, власника и грађана, један је од највећих изазова који се поставља пред банке.

Банка је дужна да своје пословање обавља тако да обезбеди да у сваком тренутку њен капитал буде у висини која није мања од динарске противвредности износа од 10.000.000 евра према званичном средњем курсу.

Такође, банка је дужна да у сваком тренутку испуњава капиталне захтеве, тј. да износ капитала у сваком тренутку одржава најмање на нивоу потребном за покриће свих ризика наведених у Одлуци о адекватности капитала банке.

Поред наведеног, банка је дужна и да, ради стабилног и сигурног пословања, односно ради испуњења обавеза према повериоцима, показатељ адекватности свог капитала (однос капитала и ризичне активе банке) одржава на нивоу који није нижи од 12%.

Народна банка Србије може банци одредити и показатељ адекватности капитала већи од прописаног ако контролом бонитета и законитости пословања банке, а на основу врсте и степена ризика и пословних активности банке утврди да је то потребно ради стабилног и сигурног пословања банке, односно ради испуњења њених обавеза према повериоцима.

Изазови система банкарских регулатива у условима светске економске кризе .....

2.2.АКЦИОНАРСКИ КАПИТАЛ БАНКЕ

Капитал банке представља почетни услов за оснивање и почетак рада банке, а након тога власнички капитал је носилац свих позитивних и негативних тенденција у пословању банке. Капитал банке је финансијска основа преко које се управља банком и истовремено представља гаранцију клијентима банке у случају губитка и ликвидације.

Капитал се налази у пасиви биланса стања и представља најстабилнији део финансијског потенцијала банке.

Оснивачи банке обезбеђујусредства за оснивачки капитал. Оснивачки капитал банке може бити у новчаном и неновчаном облику (ствари и права која су у функцији пословања банке). Потребан је ***новчани капитал од најмање 10 милиона евра*** у динарској противвредности према званичном средњем курсу Народне банке на дан уплате. Оснивачки капитал који је у неновчаном облику процењује овлашћени процењивач, а на оснивачкој скупштини оснивачи – акционари банке верификују процену.

Према Закону банкама (члан 22.) банка је дужна да у свом пословању обезбеди да капитал банке увек буде у висини која није мања од динарске противвредности 10.000.000 евра према званичном средњем курсу. Изузетно, прописана је обавеза банке за посебне намене да, након протека рока од жест месециза усклађивање са одредбама Закона о банкама, у свом пословању обезбеди да јој капитал увек буде у висини која није мања од динанрске провврености 5.000.000 евра према званичном средњем курсу.

Уколико Народна банка Србије утврди да банка не располаже неопходним нивоом оснивачког капитала може банци одузети дозволу за рад. По Закону о банкама банка може бити поткапитализована, знатно поткапитализована, критично поткапитализована.

Поткапитализована банка је банка чији је показатељ адекватности капитала нижи од прописаног, али која није знатно поткапитализована.

Знатно поткапитализована банка је банка чији је показатељ адекватности капитала за трећину или више нижи од прописаног, односно чији је капитал за трећину или више нижи од прописаног, али која није критично поткапиталозована банка.

Критично поткапиталозована банка је банка чији је показатељ адекватности капитала за половину или више нижи од прописаног, односно чији је капитал за поливину или више нижи од прописаног.

Ради заштите интереса депонената и инвеститора и стабилности банкарског система, утврђене су пропорције основног капитала банке према другим ставкама билансне и ванбилансне активе. **Показатељ адекватности капитала** представља однос између капитала и ризичне активе банке. Одредбе члана 21. Закона о банкама којима су уређени износ и облик капитала банке допуњене су у смислу да, **Народна банка Србије** поред прописивања начина израчунавања капитала и адекватности капитала банке **прописује услове и начин добијања сагласности за израчунавање капитала и адекватности капитала банке**. Према нашим прописима, неопходно је да банка одржава однос капитала и ризичне активе, тј. да има адекватност капитала од 12% (Први Базелски споразум препоручује 8%). Банци која је изложена ризицима који нису у складу са обимом њеног пословања, Народна банка Србије може одредити и већи показатељ адекватности капитала. С тога ће неке банке које преузимају веће ризике од уобичајених морати да располажу већим капиталом, сагласно прописаним критеријумима Народне банке Србије, а ради сигурног и стабилног банке и заштите поверилаца. Законом су утврђени случајеви када је банци забрањена расподела добити исплатом члановима органа управљања и запосленима у банци.

По основу новчаног и неновчаног дела оснивачког капитала оснивачи банке добијају акције. Та средства се не могу повлачити, сем у случају продаје акција банке.

Власник капитала у банци као акционарском друштву је банка, а акционари су власници акција банке. Акционари нису и немају право на својину над имовином, односно капиталом банке јер су у тренутку оснивања, односно куповине акција стекли својину над акционарским друштвом.

За стицање акција са правом управљања којим се остварује најмање 5% учешћа у акционарском капиталу банке мора се прибавити сагласност Народне банке Србије. Према Закону о банкама и другим финансијским организацијама ова сгласност је била неопходна за учешће преко 15% и то само за директно власништво. Законом је уведен распон за учешће у гласачким правима или капиталу у банци за које је потребно увек прибавити сагласност Народне банке Србије. Заправо, чланом 94. Закона о банкама, прописано је да ниједно лице не може без претходне сагласности Народне банке Србије стећи директно или индиректно власништво у банци које му омогућава од 5 до 20%, више од 20% до 33%, више од 33% до 50%, и више од 50% гласачких права. У

складу са чланом 98. Закона о банкама, Народна банка Србије може укинути решење о давању сагласности за стицање власништва у банци ако утврди да више нису испуњени услови за давање сагласности или ако је лице које је добило сагласност своја права користи на начин који угрожава стабилно пословање банке. Чланом 100. Закона о банкама прописано је да лице може и без сагласности Нардне банке Србије стећи власништво ако га је стекло наслеђивањем, правним следбеништвом или другим стицањем независним од воље стицаоца.

У случају да лице без претходне сагласности Народне банке Србије стекне директно или индиректно власништво у банци које омогућава од 5 до 20%, више од 20% до 33%, више од 33% до 50%, и више од 50% гласачких права, Народна банка Србије наложиће том лицу да отуђи власништво, односно забранiће му да посредно или непосредно остварује гласачка права у банци и да утиче на управљање банком или на пословну политику банке. На овај начин појачан је надзор над власничком структуром банака, чиме се смањује могућност негативног утицаја акционара на пословање банака.

Усвојеним изменама и допунама Закона о банкама измењене су одредбе које регулишу ситуацију када Народна банка Србије укине сагласност за стицање акција (Члан 99 Закона о банкама), односно када НАродна банка Србије одбије да да сагласност за стицање акција лицу које их стекне независно од своје воље – наслеђивањем, правним следбеништвом или другим стицањем независним од воље стицаоца (Члан 100 Закона о банкама). Измењеним одредбама прописано је да Народна банка Србије истим решењем којим укида своју раније дату сагласност, односно решењем којим одбија да да сагласност, забрањује таквом лицу располагање свим правима из акција на основу којих је стечено ово власништво, а истовремено му се може наложити да то власништво отуђи (Члан 99 Закона о банкама), односно наложиће му да то власништво отуђи до нивоа и у року одређеним тим решењем (Члан 100 Закона о банкама). Поред тога, прописана је обавеза Народној банци Србије да то решење достави Комисији за хартије од вредности и Централном регистру.

У случају када је стицалац акција страно лице из финансијског сектора постављени су и додатни услови који се односе на спровођење контроле на консолидованој основи прем том лицу.

Банка може повећати акционарски капитал[28]:

- издавањем акција наредних емисија,
- одлуком скупштине да се нераспоређена добит користи за повећање капитала,
- конверзијом дуга у акције банке.

[28] Хаџић М.: „ Банкарство ”, Универзитет Сингидунум, , 2013., стр.142

Банка у складу са Законом врши усклађивање вредности акционарскогкапитала са ефектом ревалоризације, о чијем је предузимању дужна да обевести НАродну банку Србије. У наведеним случајевима банка може емитовати приоритетне акције највише до 30% вредности акционарског капитала. Резерве банке се не могу користити за повећање капитала банке.

До смањења акционарског капитала банке долази[29]:

- ако је банка повукла и поништила своје акције,
- ако су акције банке амортизоване у случају нестанка или уништења,
- ако је покриће губитка по гидишњем рачуну вршила на терет акционарског капитала.

При томе банка не може нарушити правило равноправности акционара, а прво поништава сопствене акције.

2.3.ХАРМОНИЗАЦИЈА НАЦИОНАЛНЕ БАНКАРСКЕ РЕГУЛАТИВЕ СА БАЗЕЛСКИМ СПОРАЗУМИМА

Базелски комитет је међународна неформална институција која окупља централне банке и установе за надзор над банкамаиз развијених земаља. Чине га стручњаци за банкарски надзор из дванаест земаља: Белгија, Канада, Француска, Немачка, Италија, Јапан, Холандија, Швајцарска, Шведска, Велика Британија, Луксембург и САД.

Базелски споразум о капиталу (*Capital Accord*) настао је 1988.године под утицајем гувернера централних банака земаља "Групе 10". Главнаи разлог је била њихова забринутост због ерозија капитала крупних банака услед трајне међусобне конкуренције. Да би се то предупредило, договорено је да се пропише нужна мера капитала који банке морају поседовати да би могле да покривају губитке које не могу покрити из профита. Други циљ је био да се тиме истовремено подстичу банке за увећање сопствене савесности у пословању.

Према Споразуму о капиталу из 1988.године банке са међународним пословањем у земљама "Групе 10" обавезне су да располажу сопственим капиталом од најмање 8% активе укључујући неке ванбиланснe ставке.

Главни циљеви Споразума о капиталу из 1988.године били су:

- ***Адекватан ниво капитала*** у међународном банковном систему,
- ***Лојална конкуренција на тржишту банкарских услуга*** тако да ниједна банка више не може да послује ако нема адекватни обим капитала.

[29] Хаџић М.: „ Банкарство ”, Универзитет Сингидунум, , 2013., стр.143

Нови Споразум о капиталу је намењен органима који врше надзор над пословањем банака. Општој примени Споразума доприносе и Међународни монетарни фонд и Светска банка тако што користе стандарде базелског Комитета у својим мисијама.

Крајњи циљ је јачање финансијског система комбиновањем квантитативних и квалитативних стандарда. Адекватност капитала сада се повезује са могућим ризиком у пословању банака.

Нови Споразум је комплекснији од Споразума из 1988.године. кључна новина је осетљивост на ризик он садржи низ опција за мерење кредитног ризика и ризика пословања. Нови Споразум подвлачи значај и улогу процеса надзора над банкама и тржишне дисциплине као битних допуна нужном минимуму капитала.

Нови Споразум предвиђа "три стуба" сигурности финансијског система и здравог пословања банака :

- Први стуб – нужни минимум капитала,
- Други стуб – поступак вршења надзора над банкама,
- Трећи стуб – тржишна дисциплина.

Према терминском плану оперативна примена Базела II почела је 2006 године, која је одређена за годину паралелне примене Базелског Споразума I и Базелског споразума II. Од 2007. године требало би да примени буде само Базелски споразум II.

Хармонизација националне регулативе путем Закона о банкама и подзаконских аката, са препорукама Базелског Комитета, односно одредбама Споразума о капиталу (Базелски споразум I), почела је још 1989. године.

Примена Базела I већ само годину дана после његовог објављивања, укључењем његових стандарда у Закон о банкама и другим финансијским организацијама из 1989.године значило је много за међународну афирмацију наших банака. Тим законом су банке постале акционарска друштва и први пут је уведена категорија капитала. Пре тога су банке имале оснивачки фонд. Ова категорија је била у неком смислу слична капиталу, с'тим што је стварала недоумице код иностраних пословних партнера.[30]

Предметни закон са пратећим одлукама Народне банке Србије[31] има висок степен хармонизације са одредбама Базелског споразума I из 1989. године, али и наговештаје у неким регулаторним решењима, препоруке из новог Базелског споразума.

[30] Вуковић Д.: „Базел II – значај за банке” , Удружење банака Србије, Београд, 2005., стр.25.

[31] Одлука о ближим условима примене чл. 26. и 27. закона о банкама и другим финансијским организацијама, Одлука о критеријумима за класификацију билансне активе и ванбилансних ставки према степену наплативости и висини посебне резерве банка и других финансијских организација и Одлука о основним елементима поступака одобравања и наплате потраживања банака и других финансијских организација

У погледу хармонизације и примене базелских споразума , правила Базела I су код нас примењена, док је код Базела II то делимично урађено и представља циљ коме треба тежити. У том циљу донет је нови Закон о банкама, како би се уредило пословање банака у Србији у складу са правилима Базела II.

У Закону о банкама три сегменат упућују на то да се приближавамо поштовању правила Базела II :

- део који се односи на регулацију минималне адекватности капитала у банкама у односу на ризиком пондерисану активу (минимум 8%, а по ранијем и садашњем Закону 12%), али иа на право националних контролора да овај квантитативни стандард одређују селективно у односу на појединачне банке, у зависности од њиховог ризичног профила,
- увођење оперативног ризика у поступак утврђивања ризичности кредитног портфолиа банке,
- део који се односи на контролну функцију Народне банке Србије.

Усвојеним изменама и допунама Закона о банкама у члану 28. Закона, који уређује начин управљања ризицима којима је банка изложена у свом пословању, извршено је усклађивање са принципима и препорукама Базелског комитета за контролу банака (Базел II) и тенденцијама упоредног банкарског законодваства тако што је новим ставом 3. овог члана прописано да ***је банка дужна да обезбеди функционалну и организациону одвојеност активности управљања ризицима и редовних пословних активности банке***.

Оно што није учињено Законом могуће је регулисати пратећом подзаконском регулативом – одлукама, јер за то постоје овлашћења Народне банке Србије у Закону.

Примена стандарда Базела II у Србији завршена је у јуну 2011. године када је Извршни одбор Народне банке Србије донео пакет прописа.

Пакет прописа којима се правила за израчунавање адекватности капитала банке и управљање ризицима усаглашавају са стандардима Базела II, односно којима се јача транспарентност у пословању банака, састоји се од шест одлука објављених у „Службеном гласнику РС“, бр. 45/2011 и 46/2011:

- Одлуке о адекватности капитала банке (с прилозима) којом је имплементиран Стуб 1,
- Одлуке о управљању ризицима банке којом је имплементиран Стуб 2,
- Одлуке о објављивању података и информација банке којом је имплементиран Стуб 3,
- Одлуке о контроли банкарске групе на консолидованој основи,
- Одлуке о извештавању о адекватности капитала банке и
- Одлуке о извештавању банака.

Основни циљеви усвајања тих прописа су даље јачање стабилности и сигурности банкарског сектора (а тиме и стабилности целог финансијског система Србије), унапређење супервизорске функције путем развоја концепта супервизије засноване на ризицима и усклађивање с релевантним прописима Европске уније (*Capital Requirements Directive* – CRD). Тај пакет прописа примењује се од 31. децембра 2011. године, уз изузетак одредаба које се односе на признавање подобности кредитних рејтинга које додељују агенције за рејтинг, које се примењују од 1. септембра 2011. године, као и појединих одредаба за које је прописан прелазни период за пуну примену.

Нови Базелски оквир представљаће легитимацију наших банака у међународном пословном свету, те је неопходно да се благовремено остваре све припреме за његову примену.

Ове припреме треба у првом реду да буду остварене кроз сарадњу са централном банком као контролором банака. Даље, у ту сврху треба да се сагледају кораци који ће се делимично поставити у оквиру једне "путне мапе" и који ће поћи од сагледавања датог стања и даље садржати процедуре система интерне ревизије и управљања ризицима у банкама, као и организациону структуру.[32]

БАЗЕЛСКИ СПОРАЗУМ I

Базелски споразум I је документ који је био од изузетног значаја за превентивну супервизију и стабилност банкарских система, обзиром да његову суштину чини[33]:

- Обавеза мерења капиталне адекватности банке применом предложених стандарда, чиме се елиминишу разлике у погледу различитих захтева за капиталом између држава и нелојална конкуренција;
- Увођење стандарда минималне адекватности капитала од 8%, којим је уједначена почетна позиција банака на финансијском тржишту, али је и онемогућено да банке повећавају обиме својих послова и изложености ризику а да то не прати одговарајући раст капиталне адекватности и
- Увођење највишег степена обухватности када су у питању банке унутар држава, у смислу да су све обавезне да примењују ове стандарде, уколико их конкретне државе прихвате и угради у регулативу.

[32] Вуковић Д.: „Базел II – значај за банке" , Удружење банака Србије, Београд, 2005., стр.25.
[33] Матић Весна:„ Базелски споразум о банкарству (Базелски споразум I) , Часопис "Банкарство", Београд, 2009.(5-6), стр.130

Базелски комитет идентификује кључну улогу капитала у односу на процењену изложеност кредитном ризику и стандардизује појам капитала. Капитал се дефинише као главна брана у односу на потенцијалну изложеност банке ризику приликом остваривања прихода, а као последицу изложености кредитном ризику.

Базелски споразум I дефинише основне елементе капитала банке:

- **Ниво један капитала -** (тиер 1) **Основни капитал**: акцијски капитал и резерве из добити (одражава значај који Комитет даје заштити одговарајућег квалитета и нивоа капиталних извора који банке одржавају),
- **Ниво два капитала** – (тиер 2) **Допунски капитал**: опште резерве за процењене губитке, ревалоризационе резерве, хибридни инструменти дужничког капитала, субординиране обавезе) и
- **Ниво три капитала** – (тиер 3): краткорочне субординиране обавезе као покриће изложености банке тржишним ризицима.

Осим елемената капитала, Базел I дефинише и пондере за израчунавање кредитног ризика по билансној активи (пондери ризика: 0%, 20%, 50% и 100%) и факторе кредитне конверзије за ванбилансне ставке (после чега се примењују одговарајући пондери ризика), као и однос између капитала и укупне изложености банке (билансне и ванбилансне) пондерисане кредитним ризиком с циљем израчунавања показатеља адекватности капитала.

Показатељ адекватности капитала банке, израчунат на тај начин, треба да износи најмање 8%:

$$\frac{\textit{Капитал}}{\textit{Кредитним ризиком пондерисане изложености}} \geq 8\ \%$$

Предности и позитивни ефекти примене стандарда Базела I су[34]:

- пораст адекватности капитала међународно активних банака,
- релативно једноставна структура,
- примена у различитим земљама широм света,
- јачање конкуренције банака на међународном нивоу,
- пораст дисциплине у процесу управљања капиталом, и
- benchmark за процену банака коју спроводе учесници на финансијском тржишту.

[34]http://www.nbs.rs/internet/cirilica/55/55_2/55_2_2/index.html

Упркос предностима и позитивним ефектима, временом су недостаци стандарда Базела I дошли до изражаја[35]:

- адекватност капитала зависи од кредитног ризика, док су остали ризици (нпр. тржишни и оперативни) изостављени из анализе,
- у оцени кредитног ризика нема разлике између дужника различитог квалитета и рејтинга,
- акценат је на књиговодственим, а не на тржишним вредностима, и
- неадекватно сагледавање ризичности и ефеката употребе модерних финансијских инструмената, као и техника ублажавања ризика.

Неки од недостатака Базела I, посебно они који се тичу тржишног ризика, отклоњени су изменама и допунама препорука 1993. и 1996. године, и то увођењем капиталног захтева за тржишни ризик

$$\frac{\textit{Капитал}}{\textit{Ризиком пондерисане изложености (кредитни и тржишни ризик)}} \geq 8\ \%$$

БАЗЕЛСКИ СПОРАЗУМ II

Базелски споразум II ствара могућност да свака банка процени своје минималне потребе за капиталом на основу њене изложености ризицима. Надзорни и контролни органи имају обавезу да прате и извештавају о промени процедура при процени ризика банке и адекватности капитала банке. Са становишта банака, главна новина коју доноси Базел II стандард је промена концепта регулације, уместо априорног задатог минималног капитала или коефицијента капиталне адекватности – битан је процес управљања ризиком.

Базелски споразум II састоји се из три стуба:

- **Стуб 1** дефинише минималне капиталне захтеве за кредитни, тржишни и оперативни ризик, уз могућност коришћења софистицираних модела и техника за њихово израчунавање;
- **Стуб 2** учвршћује везу између оптималних капиталних захтева и врсте и степена ризика којима је банка изложена у свом пословању, уводећи процес интерне процене адекватности капитала (ICAAP) и јачајући процес супервизије;
- **Стуб 3** употпуњује везу између Стуба I и Стуба II, истичући значај тржишне дисциплине увођењем минималних захтева за објављивање информација банака.

[35] http://www.nbs.rs/internet/cirilica/55/55_2/55_2_2/index.html

Базелски споразум II[36]

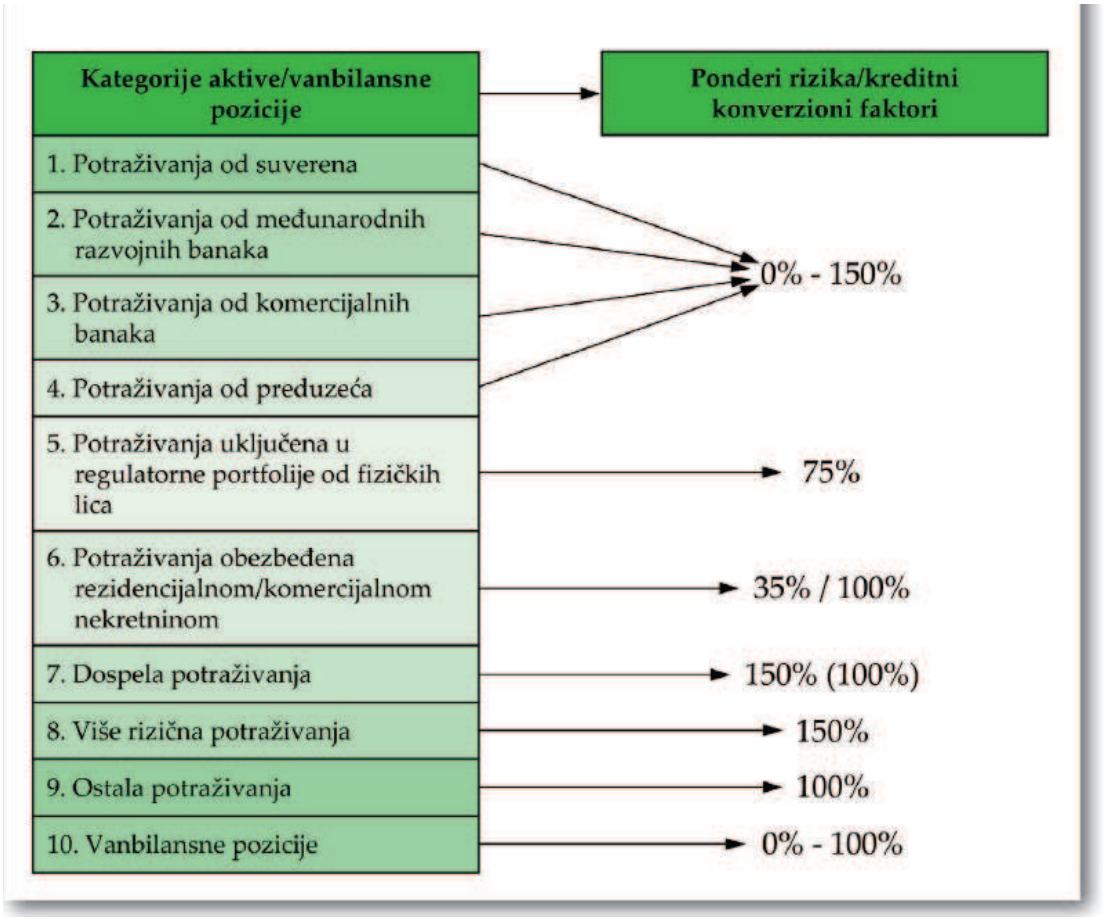
Стуб 1 уводи новине у капитални оквир усклађујући минималне капиталне захтеве банке са обимом и врстом њеног пословања и природом ризика који из њега произлазе. Стуб 1 обухвата минималне капиталне захтеве за три врсте ризика: *кредитни, тржишни и оперативни ризик*. Најзначајније новине Стуба 1, у поређењу с Базелом I и његовим допунама, односе се на третман кредитног ризика и увођење капиталног захтева за оперативни ризик.

Базел II банкама омогућава софистицираније приступе за израчунавање ***капиталних захтева за кредитни ризик*** узимајући у обзир специфичности сваке банке. Постоје два основна приступа, а банкама је остављена могућност да одаберу онај који је најприменљивији за њих.

- Банке које имају мањи обим пословања и једноставније контролне структуре опредељују се првенствено за коришћење **стандардизованог приступа**. Према том приступу, за процену кредитног квалитета дужника банка користи агенције за екстерни кредитни рејтинг које су за то добиле претходну сагласност супервизора.

Стандардизовани приступ кредитном ризику из Базелског споразума II представља модификовану верзију приступа кредитном ризику по Споразуму из 1988. године (Базелски споразум I). *По стандардизованом приступу* банке користе рејтинг који дају прихваћене екстерне институције за рејтинг да би пондерисале ризиком привреду, суверена и међубанкарска потраживања. За потраживања од грађана дају се нови пондери ризика.

[36] Матић Весна:„ Базелски споразум II" , Часопис "Банкарство", Београд, 2009.(7-8), стр.118

БАЗЕЛ II - КРЕДИТНИ РИЗИК – СТАНДАРДИЗОВАНИ ПРИСТУП[37]

Основне каратеристике билансне активе су: потраживања од суверена (потраживања од суверених држава, влада, централних банака), потраживања од међународних развојних банка, потраживања од пословних банака, потраживања од фирми за секјуритизацију, потраживања од привредног сектора, потраживања од физичких лица, потраживања обезбеђена резиденцијалном и потраживања обезбеђена комерцијалном некретнином, доспела потраживања, високо ризична потраживања, остала потраживања и ванбилансне позиције.

Широка дисперзија пондера ризика за сваку категорију класификоване активеомогућује прецизнију каплулацију капитала по основу изложености.

- Банке које су ангажоване у сложенијим активностима с развијенијим системом управљања ризицима, а развиле су напредне системе за мерење ризика, могу, уз претходну сагласност супервизора, да одаберу једну од две варијанте за израчунавање капиталних захтева за кредитни ризик које су засноване на приступу интерних рејтинга („IRB”):

[37] Матић Весна:„ Базел II – Стандардизовани приступ кредитном ризику" , Часопис "Банкарство", Београд, 2009.(9-10), стр.126

Основни приступ заснован на интерном рејтингу (FIRB): банке користе сопствене процене вероватноће неизмирења обавеза (PD), док процене осталих параметара – компоненти ризика (LGD – губитак по основу неизмирења обавеза, EAD – изложеност у тренутку неизмирења обавеза и M – ефективна рочност) одређује супервизор.

Напредни приступ заснован на интерном рејтингу (AIRB): банке користе сопствене процене за све компоненте ризика, као и факторе конверзије.

Приступ тржишном ризику у базелском документу базира се на три битна аспекта: дефиницији оквира за мерење тржишног ризика, захтевима за потребним капиталом по основу изложености овом ризику, методима за мерење изложености.

Тржишни ризик дефинисан је као ризик губитка у билансним и ванбиласним позицијама који потиче од кретања цена на тржишту.

Део Базелског споразума II који говори тржишним ризицима дефинише појам капитала који би требало да заштити банку од изложености тржишним ризицима и даје одређене смернице о начину калкулације каптала. Ниво три капитала у структури укупног капитала, по дефиницији у базелском документу, који чине краткорочне субординиране обевезе, прихватљив је за покриће изложености према тржишном ризику. У погледу калкулације минимума потребног капитала бенкама се сугерише да прво калкулишу капитал за изложености према кредитном и оперативним ризицима, и само накнадно захтеве за тржишни ризик, пошто утврде колико су Ниво 1 и Ниво 2 капитала слободни за покриће тржишног ризика.[38]

Базелски споразум II уводи ***капитални захтев за оперативни ризик***, као ризик од губитка због пропуста у раду запослених, неадекватних процедура и процеса у банци, неадекватног управљања информационим и другим системима у банци, као и због настанка непредвидивих екстерних догађаја. Банке имају на располагању три приступа за израчунавање капиталних захтева за оперативни ризик (**BIA** – приступ основног индикатора, **SA** – стандардизовани приступ и **AMA** – напредни приступ). Избор конкретног приступа зависиће од обима и врсте пословања банке, као и од квалитета и софистицираности њеног система управљања ризицима.

Стуб 1 стандарда Базела II примењује се у Србији по основу Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 46/2011).

Стуб 2 уводи нов приступ управљању ризицима и процени адекватности капитала банака и указује на неопходност примене ефикасне супервизије чији је акценат на анализи процеса интерне процене адекватности капитала банке.

Банке су у обавези да врше процену адекватности капитала за покриће свих ризика којима су у свом пословању изложене, укључујући и ризике који нису (у потпуности) обухваћени Стубом 1. Супервизор треба да анализира и процени

[38] Матић Весна:„ Базел II – Тржишни ризик" , Часопис "Банкарство", Београд, 2010.(1-2), стр.142

адекватност тог интерног процеса банке како би одредио да ли руководство банке примењује разборити процену свих ризика и да ли је банка обезбедила адекватан износ капитала у односу на обим и врсту својих пословних активности. Процес супервизије заснива се на следећа четири принципа чији је циљ унапређење интерних система управљања ризицима и контроле:

- **Процес интерне процене адекватности капитала (ICAAP)**: банке треба да врше континуирану интерну процену адекватности капитала у складу са својим ризичним профилом и да на основу њега одређују стратегију одржавања потребног нивоа капитала.
- **Процес супервизије** (*Supervisory Review and Evaluation Process* – **SREP**): супервизори треба да процењују ICAAP и стратегију банака, као и њихову способност да надгледају и осигурају усаглашеност с регулаторним показатељима капитала. Уколико нису задовољни резултатима тог процеса, супервизори треба да предузимају адекватне корективне мере.
- **Капитал изнад минималног нивоа**: једна од новина Базела II јесте захтев и очекивање супервизора да банке поседују капитал изнад минималног нивоа (дефинисаног Стубом 1), који на прави начин одражава сложеност пословних активности банке и довољан је за покриће свих ризика који из тих активности произлазе.
- **Интервенције супервизора**: супервизори би требало да интервенишу у раном стадијуму како би се спречило да капитал падне испод минималног нивоа потребног да подржи ризике којима је банка изложена, као и да захтевају брзу реакцију уколико капитал није на прописаном нивоу.

Стуб 3 поспешује јачање тржишне дисциплине путем захтева за објављивање релевантних информација.

Циљ је да се другим учесницима омогући да приступе кључним информацијама о учесницима на финансијском тржишту као што су информације које се односе на: оквир примене, капитал, изложености ризицима, процес управљања ризицима и, на крају, на саму адекватност капитала одређене банке или друге институције у финансијском сектору. На тај начин, сви учесници на финансијском тржишту имају прилику да изврше сопствену анализу пословања банке, управљања ризицима којима је банка у свом пословању изложена, као и адекватности капитала банке.

Ослањање на интерне методологије банака и пружање дискреционих права банкама, посебно у оквиру Стуба 1, условљава посебан значај обелодањивања релевантних информација. Развој тржишне дисциплине учесника на финансијском тржишту, у складу са Стубом 3, доприноси сигурности и стабилности банкарског сектора и финансијског система.

Стуб 3 стандарда Базела II примењује се у Србији по основу Одлуке о објављивању података и информација банке („Службени гласник РС“, бр. 45/2011).

БАЗЕЛСКИ СПОРАЗУМ III

Базелски споразум III као директан одговор на актуелну финансијску кризу, представља континуирани напор Базелског комитета да ојача регулаторни оквир за банке, супервизију банака и функцију управљања ризицима у банци. Базел III представља сет регулаторних мера о адекватности капитала банке и њеној ликвидности изграђен на основама документа о Међународно усаглашеном мерењу капитала и стандардима о капиталу (Базел II).

Базелски споразум III базира се на два комплементарна приступа који подржавају основни концепт стабилније банке (микроприступ сигурности – ниво банке) и банкарског система као целине (макроприступ сигурности), истовремено.

Микро – пруденциона регулатива ће помоћи да се повећа отпорност појединачних банкарских иснституција у периодима стреса јер Базел III установљава[39]:

- виши и бољи квалитет капитала, са много већим фокусом на заједнисчки акцијски капитал за апсорбовање губитака,
- обухватније покриће ризика, посебно у односу на активности на тржишту капитала и
- енергичну супервизију, управљање ризицима и стандарде о обелодањивању.

Макро пруденционални приступ Базела III уводи фундаментално нове елементе у глобални регулаторни оквир:

- капиталне амортизере који могу да помогну у заштити банкарског сектора против кредитних гепова и могу се активирати у време стреса,
- увођење левериџ рациа као ,, рампе" за даљу изложеност ризику и
- једног међународно усаглашеног оквира ликвидности – увођење два глобална стандарда ликвидности.

[39] Матић Весна:,, Базелски споразум III" , Часопис "Банкарство", Београд, 2011.(1-2), стр.180

Кључни елементи Базела III приказани су на следећој слици:

КАПИТАЛ						ЛИКВИДНОСТ
Стуб 1			Стуб 2	Стуб 3		Глобални стандарди ликвидности
Капитал	Покриће ризика	Рацио левериџ	Управљање ризицима и надзор	Тржишна дисциплина		1. Рацио покрића ликвидности
1. Дефинише квалитет и ниво капитала 2. Дозвољава отпис или конверзију заједничких неодрживих акција 3. Уводи амортизер конзервације капитала 4. Уводи контрациклични амортизер	1.Секјуритизација 2. Књига трговања 3. Уговорен кредитни ризик 4.Изложеност банке главним комитентима	Уводи рацио левериџа као рампу за даљу изложеност ризику	Дефинисани су додатни захтеви за супервизију и надзор над ризицима	Измењени стандарди обелода-њивања		2. Рацио стабилног нето финансирања 3. Принципи за поуздано управљање ризиком ликвидности 4. Мониторинг ликвидности - алати

Кључни елементи Базела III[40]

Најзначајније новине предвиђене Базелом III односе се на:

1. **нове стандарде о капиталу:**
   - унапређење квалитета капитала и јачање капиталних захтева,
   - успостављање три минимална стандарда капитала,
   - побољшање процеса управљања ризицима ради одговарајућег покрића свих ризика капиталом,
   - увођењебројнихмера радиформирања што адекватнијих резерви капитала (capital buffers) које би биле расположиве у периодима кризе,
   - увођење левериџ рација као додатног показатеља пословања банака који није заснован на степену ризичности активе,
   - увођење додатног капиталног захтева за системски значајне банке;
2. **увођење минималних стандарда за управљање ризиком ликвидности, као и минималних показатеља ликвидности**.

[40] http://www.bis.org/bcbs/basel3/b3summarytable.pdf

Базелски комитет је у Базелу III понудио измењени концепт капитала који се у односу на Базел II , разликује у следећем[41]:

- у промени структуре Нивоа 1 и Нивоа 2 капитала, који прати сет критеријума које би појединачни инструмени требало да испуне пре него се укључе у једну од наведене две категорије капитала,
- укидању Нивоа III капитала као покрића за тржишне ризике,
- повећаним капиталним захтевима и
- увођењу нових категорија капитала – у функцији заштитног амортизера (Capital conservation buffer) и функцији антицикличног амортизера (Countercyclical buffer).

Циљ увођења резерви капитала за ограничавање расподеле добити (*capital conservation buffer*): даље јачања капитала задржавањем одређеног дела остварене добити у зависности од остварене висине капитала у односу на капиталне захтеве.

Циљ увођења контрацикличне резерве капитала (*capital countercyclical buffer*): смањење системског ризика; капитал за покриће ризика који произилазе из фактора макроекономског окружења у ком банка послује.

Укупни регулаторни капитал према Базелу III састоји се из следећих елемената :

- **Нивоа 1 капитала – Tier 1 Capital** (Going concern capital), који чине:
  - заједнички акционарски капитал – Ниво 1 (Common Equity Tier 1) и
  - додатни капитал– Ниво 1 (Additional Tier 1 Capital), као и
- **Ниво 2 капитала – Tier 2 Capital (Gone concern capital)**.

Базел III – концепт капитала банке[42]

Према Базелу III укупан **Ниво 1 капитала** банке морао би бити **најмање 6%** њене ризиком пондерисане активе у сваком моменту. То значи да Ниво 2 капитала може бити максимум 2% ризиком пондерисане активе, обзиром да је и по Базелу III, препоручени минимум капиталне адекватности, као однос укупног капитала и ризиком пондерисане активе, остао на нивоу од 8%.

[41] Матић Весна:,, Базелски споразум III" , Часопис "Банкарство", Београд, 2011.(7-8), стр.174
[42] Матић Весна:,, Базелски споразум III" , Часопис "Банкарство", Београд, 2011.(7-8), стр.174

Заједнички капитал – Ниво 1 (Common equitz Tier 1) мора бити најмање 4,5% ризиком пондерисане активе у сваком моменту, што значи да је и овај услов пооштрен обзиром да је прописани минимум по Базелу II за основни Капитал – Ниво 1 био 2%.

Најважнији задатак банкарског капитала је ублажавање непредвиђених губитака у пословању банке и стварање поверења најшире јавности у вези са пословном способношћу и ефикасношћу банке. За банку која има значајан капитал у својој пасиви се каже да располаже финансијском снагом.

Финансијска криза је показала ***неадекватно управљање ризиком ликвидности***, и поред адекватне капиталне основе. Ликвидоносни ризик представља ризик пословне банке да не поседује у одређеном тренутку довољно ликвидносних средстава за измирење доспелих обавеза или да дође до неочекиваниог великог одива ликвидоносних средстава. Управљање ризиком ликвидности од стране менаџмента и стручних служби банке врши се кроз следеће мере: располагање у сваком тренутку адекватним износом средстава ликвидности и усклађивању рочне структуре извора и пласмана.

Базелски комитет је дефинисао Међународни оквир за мерење изложености ризику ликвидности, стандарде и мониторинг овог ризика.

Развијена су два минимална стандарда за мерење изложености ризику ликвидности :

- Рацио покрића ликвидности – краткорочни показатељ ликвидности - LCR (*Liquidity Coverage Ratio*) .
- Рацио нето стабилног финансирања – дугорочни показатељ ликвидности NSFR (*Net Stable Funding Ratio*) .

Рацио покрића ликвидности - РПЛ се дефинише као однос између залихе високо ликвидне активе и укупног нето готовинског одлива у наредних 30 калемдарских дана, који би требао да буде већи или једнак 100%. Циљ увођења овог стандарда је да се унапреди стабилност ликвидног ризичног профила банке на кратак рок.

$$RPL = \frac{\text{Zaliha visoko likvidne aktive}}{\text{Ukupni neto gotovinski odlivi u narednih 30 kalendarskih dana}} \geq 100\%$$

Базел III – Рацио покрића ликвидности – РПЛ [43]

[43] Извор: Базелски комитет за банкарску супервизију, Базел III: Међународни оквир за мерење ризика ликвидности , стандарде и мониторинг, децембар 2010., страна 3, www.bis.org, Преузето из Матић Весна:„ Базелски споразум III – Међународни оквир за мерење изложености ризику ликвидности " , Часопис "Банкарство", Београд, 2012.(2), стр.130

Структуру високо ризичне ликвидне активе чине[44]:

- Ниво 1 чини најликвиднија актива (готовина, резерве код централне банке које се могу повући у условима стреса, утрживе хартије од вредности и потраживања гарантована од стране суверена, централне банке и друго). Ова актива се држи по тржишној вредности и није положна промени вредности, ањено учешће у структури укупне високо ликвидне активе је без ограничења.
- Ниво 2 чини високо ликвидна актива (готовина или друга ликвидна актива из Нивоа 1 генерисана финансијским трансакцијама које су обезбеђене (или колатеризовани свопови) са роком допсећа до 30 дана. Код ове активе се врши корекција вредности и тако утврђена вредност ове активе не може прећи 40% вредности за потребе рација покрића ликвидности.

Укупни нето одливи готовине дефинишу се као апсолутна разлика између укупних очекиваних одлива готовине и укупних очекиваних прилива готовине у одређеном стресном сценарију у наредних 30 календарских дана.

Рацио нето стабилног финансирања - се дефинише као однос између расположивог извора средстава за стабилно финансирање и потребног износа средстава за стабилно финансирање, који мора бити виши од 100%. Циљ увођења овог стандарда је да се обезбеди минимални износ стабилних извора финансирања банке у односу на профиле ликвидне активе, као и потенцијал ликвидних средстава за неочекиване потребе које настају из ванбилансних обавеза, у временском хоризонту од једне године.

$$\text{Racio stabilnog neto finansiranja} = \frac{\text{Raspoloživi iznos sredstava za stabilno finansiranje}}{\text{Potrebni iznos sredstava za stabilno finansiranje}} > 100\%$$

Базел III – Рацио нето стабилног финансирања [45]

Расположиви износ средстава за стабилно финансирање рачуна се множењем износа процењене категорије пасиве (акцијски капитал и обевзе се рангирају у пет категорија) са обједињеним фактором расположивог стабилног финансирања (ASF Factor - Available Stable Funding Factor).

Потребни износ средставаза сатбилно финансирање се каликулише множењем износа вредности активе коју институција држи и финансира са одговарајућим обједињеним фактором потребног стабилног финансирања (RFS Factor-Required Stable Funding Factor).

[44] Матић Весна:,, Базелски споразум III – Међународни оквир за мерење изложености ризику ликвидности " , Часопис "Банкарство", Београд, 2012.(2), стр.130

[45] Матић Весна:,, Базелски споразум III – Међународни оквир за мерење изложености ризику ликвидности (2)" , Часопис "Банкарство", Београд, 2012.(3), стр.122

Међународни оквир за мерење изложености ризику ликвидности, осим стандарда, дефинише и алате за мониторинг овог ризика. ***Алати за мониторинг ризика ликвидности*** су мере којима се обухватају специфичне информације о токовима ликвидности у банци, структури биланса стања, расположивим колатералима без терета и одређеним тржишним индикаторима.

Алати за мониторинг ризика :

- праћење рочне структуре неусаглашености прилива и одлива новчаних токова,
- концентрација средстава – алат за мониторинг ликвидности који индентификује велике изворе средстава (значајне депоненте, значајне производе/инструменте), чије би повлачење из финансијког потенцијала бенке проузроковало проблем ликвидности,
- расположива неоптерећена актива – алат за мониторинг који за банку представља додатно извор сигурног финансирања,
- Рацио покрића ликвидности (РПЛ) по значајним валутама – алат за мониторинг ликвидности који омогућује банци и супервизору да прате потенцијалне неуслађености по валутама које могу узроковати проблеме на плану ликвидности у време стреса. Валута се сматра ,,значајном'' ако укупна пасива деноминирана износи 5% или више укупне банчине пасиве.
- Индикатори за рано упозорење на ризик ликвидности су тржишни алати за мониторинг овог ризика. Иако су бројни, Базелски комитет је издвојио и препоручио три алата:

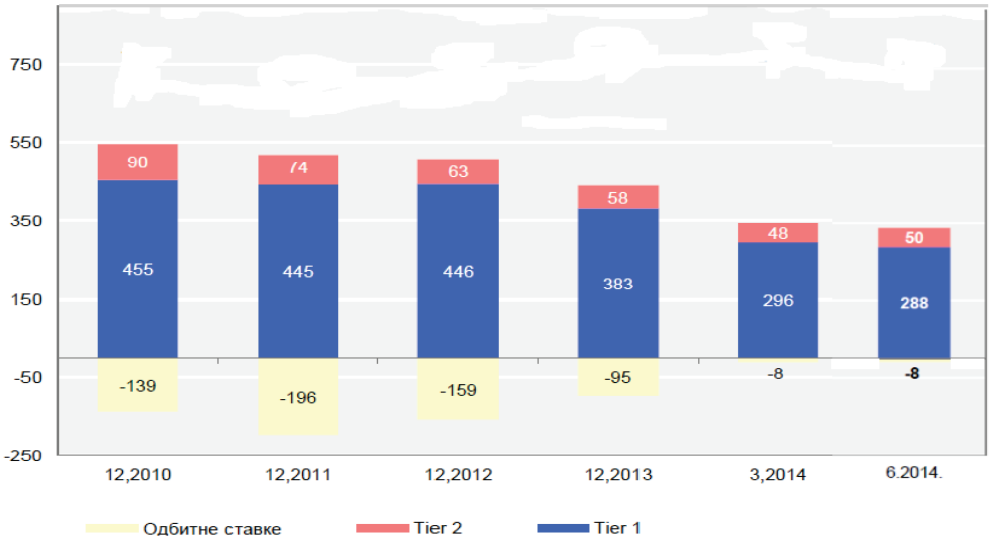
    1. Информације са тржишта ,
    2. Информације финансијског сектора,
    3. Информације по банкама.

ТРЕЋИ ДЕО – Анализа банкарског сектора Србије и Комерцијалне банке а.д. са становишта адекватности капитала и организације

3.1.АНАЛИЗА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА СРБИЈЕ СА СТАНОВИШТА АДЕКВАТНОСТИ КАПИТАЛА

Применом Базелских стандарда, банкарски сектор Србије би требало да добије софистицираније управљање ризицима и капиталом, што би опет требало да допринесе финансијској стабилности целокупног банкарског сектора и стабилности појединачних банака. На основу ових стандарда, банке које су преузеле нижи ниво ризика у односу на капитал ће бити у прилици да осете снижавање потребног капитала за покриће ризика, док ће оне банке које су преузеле сувише високе ризике у односу на свој капитал, бити принуђене или на докапитализацију или на смањивање нивоа ризика.

На графикону који следи приказано је кретање укупног регулаторног капитала у банкарском сектору Србије (Тиер1+Тиер 2- одбитне ставке) за посматране периоде.

Регулаторни капитал у банкарском сектору Србије (у млрд РСД)[46]

Основни капитал банкарског сектора је на крају Т1 2014. године износио 296,5 млрд динара што представља смањење од 86,9 млрд у односу на последње тромесечје 2013.године. Значајно смањење нивоа основног капитала банкарског сектора последица је регулаторног усклађивања, како почев од Т1 2014. године целокупан износ резерве за процењене губитке по билансним и ванбилансним ставкама представља умањење основног капитала банке, док се у ранијем периоду део резерви одбијао од укупног регулаторног капитала. Ова промена је резултат примене регулативе, и то одлуке о адекватности капитала којом банка може део износа потребне резерве за процењене губитке по билансној активи и ванбилансним ставкама банке третирати као одбитну ставку од капитала уместо као одбитну ставку од основног капитала, и то до 31.12.2012. године – 75% тог

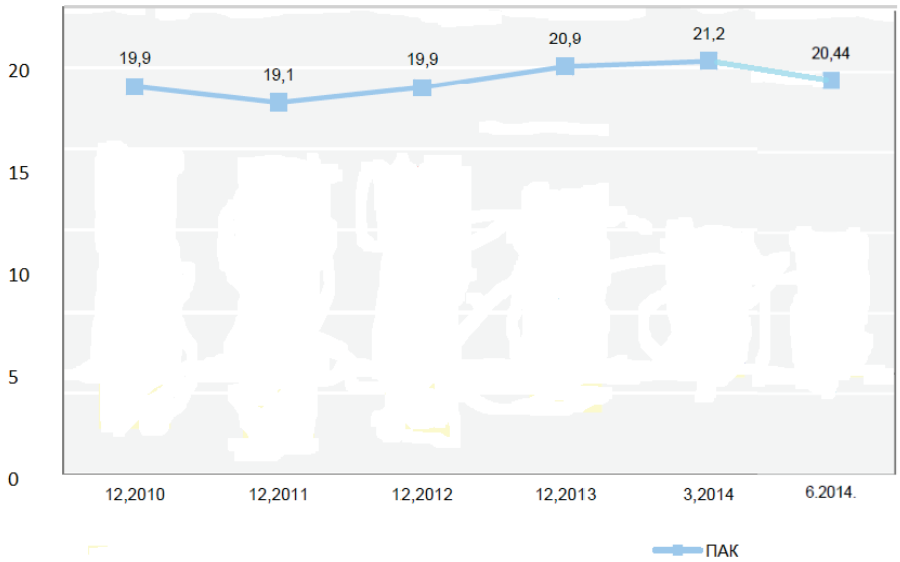
[46]Банкарски сектро у Србији – извештај за прво тромесечје 2014. http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_I_14.pdf и Банкарски сектро у Србији – извештај за друго тромесечје 2014. http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_II_14.pdf

износа и до 31.12.2013. године – 50% тог износа, тако да повећање одбитних ставки од основног, односно смањење одбитних ставки од укупног капитала представља очекивану промену структуре регулаторног капитала. Последично, није дошло до значајније промене нивоа укупног регулаторног капитала банака, односно на крају Т1 2014. године укупан капитал је мањи за 11,1 млрд у односу на крај године.

Током Т1 2014. године, две банке су извршиле докапитализацију у укупном износу од 45,0 млн евра и то OTP (19,9), Piraeus (25,1).

Основни капитал банкарског сектора, пре умањења за износ одбитних ставки од укупног регулаторног капитала, на крају Т2 2014. је износио 288,0 млрд динара, или за 8,5 млрдмање у односу на претходно тромесечје. Смањењу нивоа основног капитала банкарског сектора највише је допринело смањење уплаћеног акцијског капитала банака, осим преференцијалних кумулативних акција (за 2,5 млрд динара у односу на претходно тромесечје) услед покрића губитка, као и повећање износа потребне резерве за процењене губитке по билансној активи и ванбилансним ставкама банке за 9,2 млрд динара услед погоршања квалитета кредитног портфолија банака. С друге стране, током протеклог тромесечја допунски капитал банкарског сектора је повећан за 1,7 млрд динара, првенствено због раста износа субординираних обавеза банака које су квалификоване за укључење у допунски капитал, док је износ одбитних ставки од регулаторног капитала остао готово непромењен у односу на претходно тромесечје. Имајући наведено у виду, укупан регулаторни капитал, након умањења за износ одбитних ставки, током Т2 2014. је смањен за 6,6 млрд динара.

Током Т2 2014. једна банка је извршила докапитализацију у износу од 25,1 млн евра.

ПАК (у %) - Адекватност капитала за банкарски сектор Србије у периоду од 12.2010.-06.2014.[47]

Приметан је пад показатеља адекватности капитала у периоду од последњег тромесечја у 2010. години па све до краја 2012. године. Тренд раста показатеља адекватности капитала је присутан од последњег тромесечја 2012., те у првом тромесечју 2013. године.У периоду од првог тромесечја 2013. до другог тромесечја, ПАК бележи благи пад, са 20,40% на 20,20%. Незнатно смањење показатеља адекватности капитала у Т2 резултат је првенствено промена на капиталу, односно повећања нивоа потребних резерви за процењене губитке, као његове одбитне ставке.

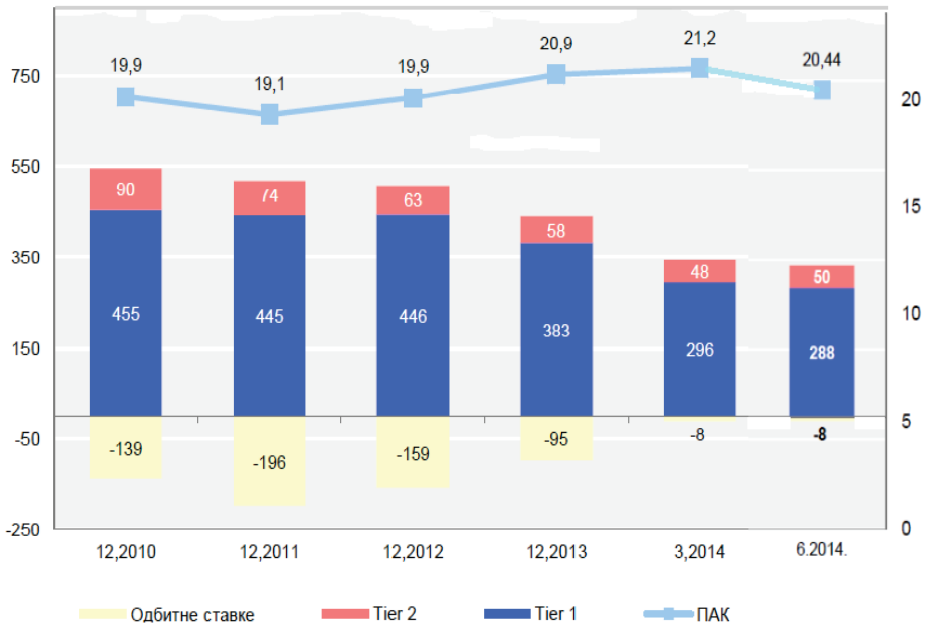
Одузимањедозволе за рад Развојној банци Војводине априла 2013. године имало је позитиван ефекат на висину регулаторног капитала на крају Т2, будући да је на крају марта банка пословала са негативним регулаторним капиталом.

На крају Т1 2014. године просечан показатељ адекватности капитала за банкарски сектор Србије износи **21,2%.** Повећање нивоа показатеља адекватности капитала током Т1 2014. године је резултат укидања дозволе за рад Универзал банци а.д. Београд, као и смањења нивоа капиталних захтева (превасходно за кредитни ризик) услед пада кредитне активности при чему су враћена средства банака већином ре-инвестирана у неризичне облике пласмана (углавном у потраживања од НБС и државе која носе пондер ризика 0%).

[47] Банкарски сектро у Србији – извештај за прво тромесечје 2014. http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_I_14.pdf и Банкарски сектро у Србији – извештај за друго тромесечје 2014. http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_II_14.pdf

На крају Т2 2014.године показатељ адекватности капитала за банкарски сектор Србије **је 20,4%,** што је далеко изнад регулаторног минимума, како према домаћим прописима (12%), тако и према Базелским стандардима (8%).Ниво показатеља адекватности капитала је током Т2 2014. смањен услед повећањанивоа капиталних захтева (превасходно за кредитни ризик) за 3,3 млрд динара, као и услед смањења нивоа регулаторног капитала.

Може се сматрати да је банкарски сектор у Србији адекватно капитализован, имајући у виду релативно висок ниво показатеља адекватности капитала, изнад регулаторног минимума од 12%.

Регулаторни капитал и ПАК за банкарски сектор Србије

	30. 6. 2012.	30. 9. 2012.	31. 12. 2012.	31. 3. 2013.	30.6. 2013.	30 .9. 2013.	31.12. 2013.	31. 3. 2014.	30. 6. 2014.
Основни капитал	404,4	398,7	445,9	403,2	397,8	391,2	383,4	296,5	288,0
Укупан основни капитал	286,3	280,0	334,4	332,3	328,2	321,3	319,5	292,1	283,7
Допунски капитал I	69,8	68,5	62,8	58,6	57,5	53,9	58,2	48,0	49,6
Укупан допунски капитал I	16,6	14,7	15,7	20,8	20,2	16,9	27,5	43,9	45,6
Одбитне ставке	171,3	172,4	158,6	108,7	106,9	106,9	94,5	8,5	8,3
УКУПАН Регулаторни капитал	**302,9**	**294,7**	**350,1**	**353,1**	**348,4**	**338,2**	**347,1**	**336,0**	**329,3**
УКУПНИ Капитални захтеви	**211,3**	**215,7**	**211,4**	**207,5**	**206,7**	**204,0**	**198,9**	**190,1**	**193,4**
Кредитни ризик, ризик друге уговорне стране и измирења/испоруке	185,4	189,4	184,9	180,5	179,4	176,4	171,6	163,6	166,0
Девизни ризик	2,2	2,6	2,2	2,3	1,8	1,6	2,3	1,3	1,6
Ценовни ризик (дужничке хартије од вредности)	0,7	0,6	0,8	0,5	1,6	2,1	1,0	0,7	1,4
Ценовни ризик (власничке хартије од вредности)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Оперативни ризик	23,0	23,1	23,5	24,2	23,9	23,9	24,0	24,4	24,4
Показатељ	**17,20**	**16,40**	**19,87**	**20,42**	**20,23**	**19,90**	**20,94**	**21,21**	**20,44**

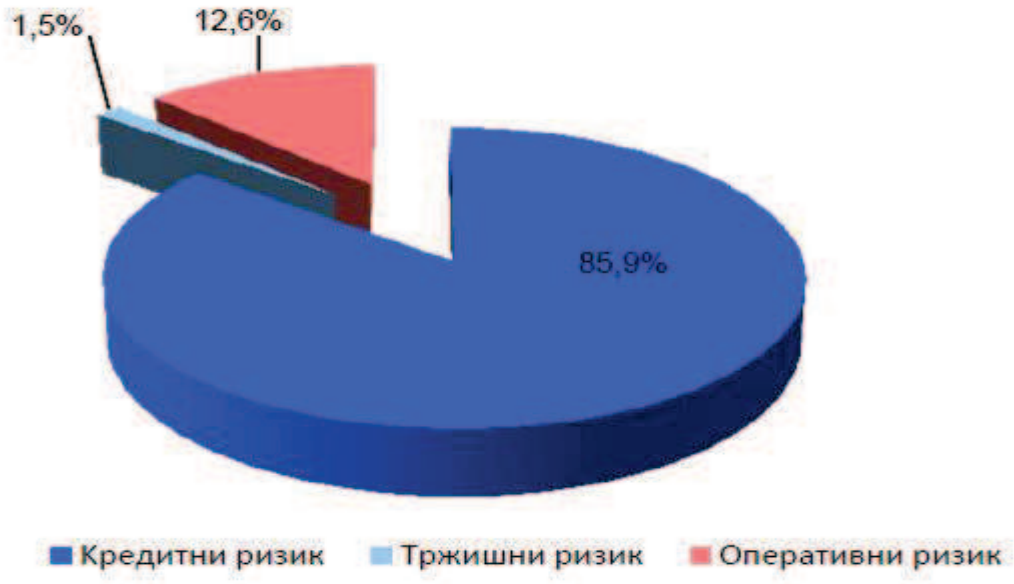
Адекватност капитала банкарског сектора (у млрд RSD)[48]

[48] Преузето из Банкарски сектро у Србији – извештај за друго тромесечје 2014. http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_II_14.pdf

Капитални захтеви према извештају за прво тромесечје у 2014. години[49]

Укупни капитални захтеви мањи су за 8,8 млрд динара у односу на крај Т4 2013. године, у највећој мери услед пада капиталних захтева за кредитни ризик од 8,1 млрд динара.

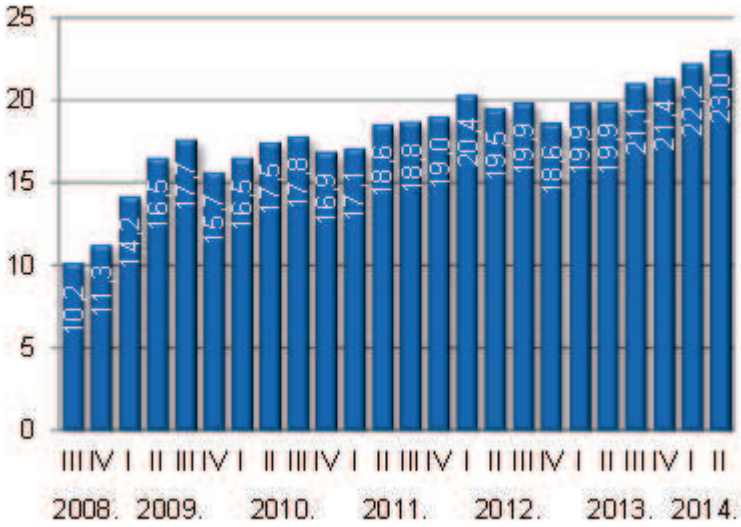
Капитални захтеви према извештају за друго тромесечје у 2014. години[50]

[49]Банкарски сектор Србији – извештај за прво тромесечје 2014. http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_I_14.pdf

[50] Банкарски сектор Србији – извештај за друго тромесечје 2014. http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_II_14.pdf

Укупни капитални захтеви на крају другог тромесечја 2014. године износе за кредитни ризик 85,9%, оперативни ризик 12,6% и тржишни ризик 1,5%. Укупни капитални захтеви су на крају јуна већи су за 3,3 милијарди динара у односу на предходно тромесечје.

Квалитет активе банке утиче на сигурност банке која се мери стопом адекватности капитала. Наиме, банка пласира кредите привреди и становништву, а део активе пласира и у порфолио хартија од вредности. Квалитет активе банкарског сектора у Србији може се мерити показатељем бруто проблематичних кредита.

Учешће проблематичних кредита у укупним бруто кредитима (у %) банкарског сектора Србије[51]

Показатељи бруто проблематичних кредита у послењих шест година имају растући тренд. Након 18,6 % на крају 2012. године учешће проблематичних кредита (кредити са доцњом преко 90 дана) достиже ниво од 23,0% на крају другог тромесечја 2014. године. Повећање проблематичних кредита и поред доношења закона који је ограничио рокове плаћања између привредних субјеката до 60 дана, а плаћање државе до 45 дана, последица је неповољне опште пословне климе, нарочито код великих корпоративних клијената банке, који су одолевали утицајима дугогодишње економске кризе.

Праћење нивоа и тренда проблематичних кредита од велике је важности за препознавање могућих проблема у наплати потраживања и праћење кредитног ризика, будући да представља индикатор погоршања квалитета кредитног портфолиа банкарског сектора. У структури капиталних захтева

[51] Преузето из Тромесечни преглед кретања индикатора финансијске стабилности Републике Србије за друго тромесечје 2014. године – стр.15 http://www.nbs.rs/internet/latinica/18/pregled_grafikona.pdf

кредитни ризик заузима доминантно место са 85,9%, оперативни ризик 12,6%, а тржишни 1,5%. Показатељи квалитета активе и адекватности капитала банкарског сектора у Србији показују на велику повезаност ових категорија. Раст показатеља бруто проблематичних кредита је праћен падом показатеља адекватности капитала.

На висину показатеља адекватности капитала директно утичу промене у висини ризичне активе, износ потребне резерве за процењене губитке по билансној активи и ванбилансним ставкама за који се умањује регулаторни капитал, као и промене на позицијама капитала. Уколико показатељ адекватности капитала буде изнад регулаторног минимума у периоду за који се врше пројекције, онда се банкарски сектор у целини, односно појединачне банке сматрају отпорним. Постоје и значајни индиректни утицаји на адекватност капитала, и то су утицаји промене курса и профитног амортизера, измене у регулативи. Утицај девизног курса (депресијација динара) утиче на раст проблематичних кредита, затим на раст резерви за покриће кредитних губитака, асамим тим и на показатељ адекватности капитала. Али исто так, девизни курс утиче и на раст капиталних захтева за покриће девизног ризика. Такође девизни курс утиче на адекватност капитала кроз профит банкарског сектора који представља амортизер за покриће губитка. [52]

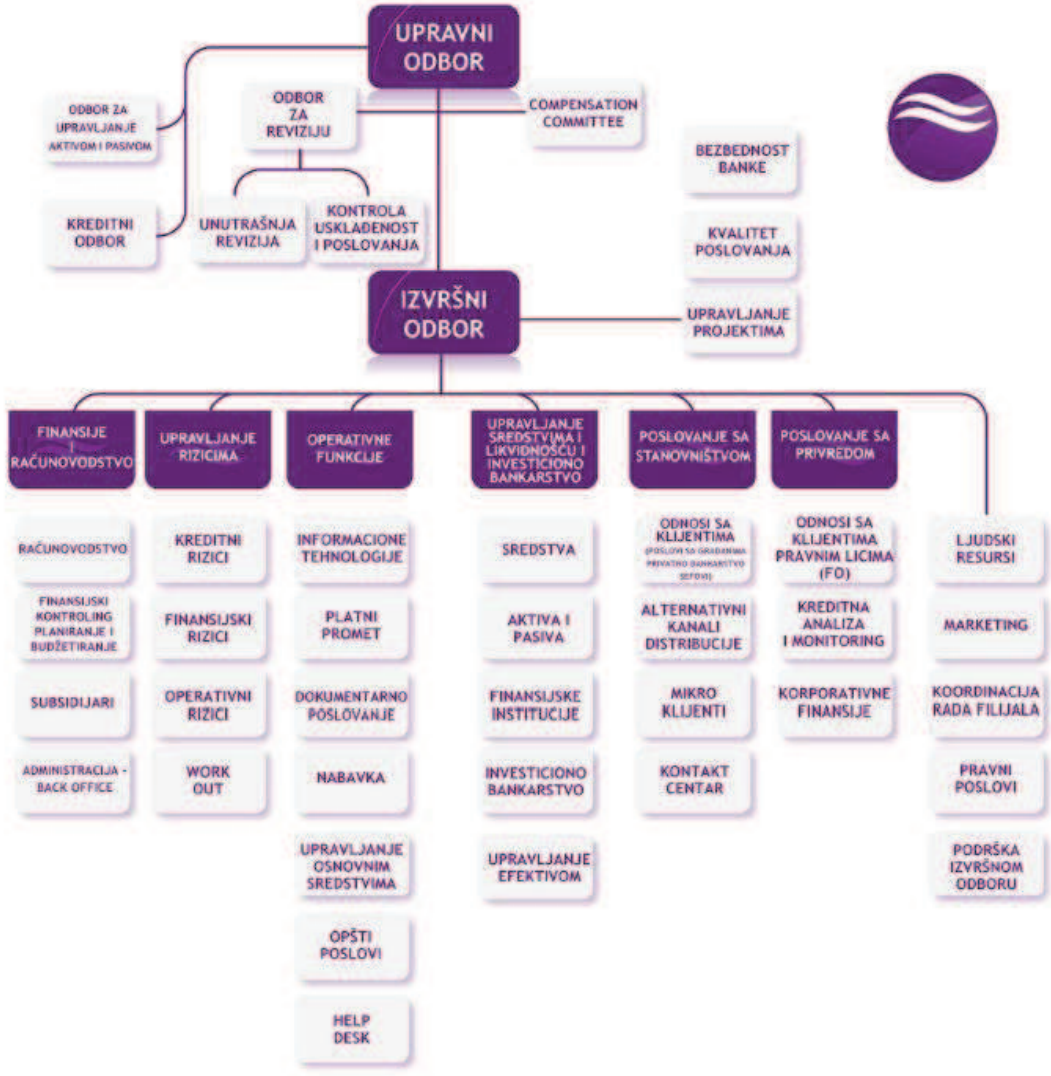
[52] Зеленовић Вера, Вуњак Ненад: ,, Адекватност капитала банкарског сектора Србије" , Анали економског факултета у Суботици, Суботица, 2014.(31/2014), стр. 15

3.2.КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА А. Д. – ОРГАНИ УПРАВЉАЊА

Органи управљања банком су управни и извршни одбор банке.

Управни и извршни одбор банке дужни су да предузимају мере ради спречавања незаконизих радњи и утицаја, који су штетни или нису у најбољем интересу банке и њених акционара и који врше лица која имају знатно или контролно учешће у тој банци.

Банка образује и друге одборе којима употпуњује систем управљања банком са циљем имплементације позитивне праксе корпоративног управљања и законских императива.
На следећој слици приказана је организациона структура Комерцијалне банке а.д.:

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА КОМЕРЦИЈАЛНЕ БАНКЕ А.Д.[53]

[53] http://www.kombank.com/organizacija

Prof. dr Milovan Stanišić	predsednik, predstavnik Republike Srbije
Radomir Kostadinović	predstavnik Republike Srbije
Miroljub Ćosić	predstavnik Republike Srbije
Philippe Delpal	predstavnik EBRD
Andreas Klingen	predstavnik EBRD
Khosrow Zamani	predstavnik IFC
Dr Ismail Musabegović	nezavisni član
Dr Milan Šojić	nezavisni član
Mats Kjaer	nezavisni član

Управни одбор је надлежан и одговоран за успостављање јединственог система управљања ризицима и надзор над тим системом, усвајање стратегије и политика управљања ризицима и стратегију управљања капиталом, усваја план континуитета пословања и план опоравка активности у случају катастрофа, усваја систем унутрашњих контрола, утврђује унутрашњу организацију односно организациоуну структуру Банке која обезбеђује поделу дужности, надлежности и одговорности запослених на начин којим се спречава сукоб интереса и обезбеђује транспарентан и документован процес доношења и спровођења одлука, усваја политику зарада и осталих примања запослених у банци, надзире рад Изршног одбора, усваја програм и план унутрашње ревизије, обезбеђује процес интерне процене адекватности капитала и његову усклађеност са стратешким циљевима пословања.

Ivica Smolić, predsednik IO Banke

Dragan Santovac, zamenik predsednika IO Banke

Slavica Đorđević, član IO Banke

Andrijana Milanović, član IO Banke

Lidija Sklopić, član IO Banke

Извршни одбор је надлежан и одговоран за спровођење стратегије и политика управљања ризицима и стратегију управљања капиталом, усвајање и анализу ефикасности примене процедура за управљање ризицима, којима се ближе дефинише процес идентификација, мерења, ублажавања, праћења и контроле и извештавања о ризицима којима је Банка изложена. Извештава Управни одбор о ефикасности примене дефинисаних процедура управљања ризицима.

Одбор за ревизију је надлежан и одговоран за анализу и надзор примене и адекватног спровођења усвојених стратегија и политика за управљање ризицима и система унутрашњих контрола. Најмање једном месечно извештава Управни одбора о својим активностима и утврђеним неправилностима и предлаже начин на који ће се оне отклонити.

Одбор за управљање активом и пасивом је надлежан и одговоран за праћење изложености Банке ризицима који произилазе из структуре њених билансних потраживања, обавеза и ванбилансних ставки, као и предлагање мера за управљање каматним ризиком и ризиком ликвидности.

Кредитни одбор одлучује о кредитним захтевима у оквирима утврђеним актима Банке, анализира изложеност Банке кредитном, каматном и валутном ризику, анализира кредитни портфолио, а такође предлаже мере Извршном одбору Банке.

Одбор за наплату потраживања надлежан и одговоран за управљање ризичним пласманима, доноси одлуке о отпису ризичних пласмана до дефинисаног лимита одлучивања и предлаже отпис пласмана Извршном одбору и Управном одбору преко свог лимита.

Функција управљања ризицима дефинише и предлаже за усвајање стратегију, политике, процедуре и методологије управљања ризицима, идентификује, мери, ублажава, прати и контролише и извештава о ризицима којима је Банка изложена у свом пословању. Такође, надлежна је за развијање модела и методологија за управљање ризицима и извештавање надлежних органа Банке.

Сектор управљања средствима је одговоран за управљање средствима и ликвидношћу, као и у управљање активом и пасивом Банке. Такође учествује и у управљању ризиком ликвидности, каматном ризику и девизном ризику.

Сектор унутрашње ревизије је одговоран за континуирани надозор спровођења политика и процедура управљања ризицима, испитује адекватност процедура и усаглашености пословања са њима. Унутрашња ревизија о својим налазима и препорукама извештава Одбор за ревизију и Управни одбор.

Сектор контроле усклађености пословања дужан је да најмање једном годишње идентификује и процени ризике те усклађености и предложи планове управљања ризицима, о чему саставља извештај који доставља Извршном одбору и Одбору за праћење пословања Банке.

3.3.КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА А. Д. – АДЕКВАТНОСТ КАПИТАЛА

Капитал Банке обухвата оснивачки удео, акције наредних емисија, резерве из добити, реваloризационе резерве, нереализоване губитке по основу хартија од вредности расположивих за продају, акумулирани резултат и резултат текућег периода.

Капитал Банке формиран је из уложених средстава оснивача Банке у новчаном облику. Оснивач не може повлачити средства уложена у капитал Банке.
Капитал Банке на дан 30.06. 2014. године чине[54]:

У хиљадама РСД	2014.	2013.
Акцијски капитал	17,191,466	17,191,466
Емисиона премија	22,843,084	22,843,084
Капитал	40,034,550	40,034,550
Резерве из добити	16,635,440	16,635,440
Реваloризационе резерве	2,161,380	1,791,268
Нереализовани губици по основу ХОВ расположивих за продају	(48,136)	(187,011)
Резерве	18,748,684	18,239,697
Акумулирана добит	8,470,260	6,687,971
Стање на дан	67,253,494	64,962,218

Укупан капитал банке чини збир основног и допунског капитала, умањен за одбитне ставке од капитала. Позиције основног и допунског капитала дефинисане су Одлуком о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 46/2011, 6/2013 и 51/2014).

У складу са овом одлуком, у основи капитал укључује се:

- акцијски капитал уплаћен по основу издатих обичних и преференцијалних акција, осим преференцијалних кумулативних акција (у износу номиналне вредности уплаћених обичних и преференцијалних акција),
- припадајућа емисиона премија, тј. износ уплаћен изнад номиналне вредности упсаних обичних и преференцијалних акција,
- све врсте резерви банке формиране н атерет добити након њеног опорезивања, изузев резерви из добити за опште банкарске ризике,
- део нераспоређене добити из ранијих година и из текуће године по годишњем рачуну банке за који је скупштина банке одлучила да ће бити распоређен у оквиру основног капитала,и
- капитални добитал оставрен на основу стицања и отуђења сопствених акција банке.

[54] Извештај о пословању банке за други квартал 2014. године - http://www.belex.rs/data/2014/08/00090572.pdf

Основи капитал мора чинити најмање 50% капитала банке.

Одбитне ставке од основног капитала су:

- губици из претходних година,
- губитак текуће године,
- нематеријална улагања,
- стечене сопствене обичне и преференцијалне акције, осим преференцијалних кумулативних акција, у износу њихове књиговодствене вредности(номиналне вредности увећане за емисиону премију),
- обичне и преференцијалне акције банке, осим преференцијалних кумулативних акција, које је та банка узела у залогу ,
- регулаторна усклађивања вредности у односу на међународне стандарде финансијског извештавања, односно међународне рачуноводствене стандарде.

Допунски капитал банке чини збир следећих елемената, умањен за одбитне ставке:

- уплаћеног акцијског капитала по основу преференцијалних кумулативних акција банке,
- дела позитивних ревалоризационих резерви банке;
- хибридних инструмената капитала;
- субординираних обавеза;
- вишка издвојених исправки вредности, резервисања и потребних резерви у односу на очекиване губитке.

Одбитне ставке од допунског капитала су:

- стечене сопствене преференцијалне кумулативне акције у износу њихове књиговодствене вредности,
- преференцијалне кумулативне акције банке које је та банка узела у залогу у износу вредности потраживања обезбеђених залогом ових акција, односно номиналне вредности акција узетих у залогу увећане за припадајућу емисиону премију, зависноод тога која је од ове две вредности нижа,
- потраживања по основу билансне активе и ванбилансних ставки банке која су обезбеђена хибридним инструментом или субординираном обавезом банке до износа у коме су ти инструменти/обавезе укључени у допунски капитал.

Одбитне ставке од капитала банке су:

- директна индиректна улагања у банке и друга лица у финансијском сектору у износу већем од 10% капитала тих банака, односно других лица,
- улагања у хибридне инструменте и субординиране обавезе других банака и лица у финансијском сектору у којима банка има директна или индиректна улагања у износу већем од 10% капитала тих лица,

- укупан износ директних и индиректних улагања у банке и друга лица у финансијском сектору у износу до 10% њиховог капитала, као и улагања у њихове хибридне инструменте и субординиране обавезе, који прелази 10% збира основног и допунског капитала банке за коју се обрачунава капитал,
- износ за који су прекорачена квалификована учешћа у лицима која нису лица у финансијском сектору;
- мањак издвојенихисправки вредности, резервисања и потребне резерве у односу на очекиване губитке,
- износ изложености по основу слободних испорука ако друга уговорна страна није измириласвоју обавезу у року од четири радна дана,
- потраживања и потенцијалне обавезе према лицима повезаним с банком или према запосленима у банци, које је банка уговорила под условима који су повољнији од услова уговорених с другим лицима која нису повезана с банком, односно нису запослена у банци.

СТРУКТУРА КАПИТАЛА Комерцијалне банке на дан[55]:
30.06.2014. и 31.12.2013.

у 000 динара

Naziv	30.06.2014.	31.12.2013.
OSNOVNI KAPITAL (1.1.+1.2.+1.3.+1.4.−1.5.)	**32.622.495**	**45.134.001**
Nominalna vrednost uplaćenih akcija, osim preferencijalnih kumulativnih akcija	17.191.466	17.191.466
Uplaćene obične akcije	8.709.310	8.709.310
Uplaćene prioritetene nekumalitivne akcije	373.510	373.510
Uplaćene preferencijalne zamenljive akcije banke	8.108.646	8.108.646
Emisiona premija	22.843.084	22.843.084
Rezerve iz dobiti	16.635.440	16.635.440
Dobitak iz tekuće godine	-	-
Odbitne stavke od osnovnog kapitala	24.047.495	11.535.990
Nematerijalna ulaganja	525.090	537.445
Iznos akcija banke uzetih u zalogu, osim preferencijalnih kumulativnih akcija	290.274	290.274
Nerealizovani gubici po osnovu hartija od vrednosti raspoloživih za prodaju	48.136	187.011
Potrebna rezerva iz dobiti za procenjene gubitke po bilansnoj aktivi i vanbilansnim stavkama banke	23.183.995	10.521.260
DOPUNSKI KAPITAL	**5.398.284**	**4.961.842**
Deo revalorizacionih rezervi banke	1.924.725	1.522.579
Subordinirane obaveze	3.473.559	3.439.263
ODBITNE STAVKE OD KAPITALA	**5.555.355**	**16.076.615**
Direktna ili indirektna ulaganja u banke i druga lica u finansijkom sektoru u iznosu većem od 10% kapitala tih banaka, odnosno drugig	5.555.355	5.555.355
Potrebna rezerva iz dobiti za procenjene gubitke po bilansnoj aktivi i vanbilansnim stavkama banke	-	10.521.260
UKUPAN OSNOVNI KAPITAL	**29.844.818**	**34.019.228**
UKUPAN DOPUNSKI KAPITAL	**2.620.607**	**-**
REGULATORNI KAPITAL	**32.465.424**	**34.019.228**

[55] Преузето из Извештај о објављивању података и информација Комерцијалне банке а.д. на дан 30.06.2014. године - http://www.kombank.com/pdf/izvestaj_opi_banke_30_06_2014.pdf

Регулаторни капитал Банке представља збир основног капитала и допунског капитала, умањен за одбитнеставке.Укупан регулаторни капитал на дан 30.06.2014. године износи 32.465.424 хиљада динара и сатоји се од основног капитала у износу од 29.844.818 хиљада динара и допунског капитала у износу од 2.620.607 хиљаде динара.

Основни капитал је на крају другог тромесечја 2014. године износио 29.844.818 хиљада динара што представља смањење од 4.174.410 хиљада динара у односу на крај 2013. године. Ова промена је резултат примене регулативе, и то одлуке о адекватности капитала којом банка може део износа потребне резерве за процењене губитке по билансној активи и ванбилансним ставкама банке третирати као одбитну ставку од капитала уместо као одбитну ставку од основног капитала, и то до 31.12.2012. године – 75% тог износа и до 31.12.2013. године – 50% тог износа, тако да повећање одбитних ставки од основног, односно смањење одбитних ставки од укупног капитала представља очекивану промену структуре регулаторног капитала. Последично, није дошло до значајније промене нивоа укупног регулаторног капитала банака, односно на крају другог тромесечја 2014. године укупан капитал је мањи за 1.553.804 хиљаде динара у односу на крај године.

Показатељ адекватности капитала представља однос капитала банке и збира активе пондерисанекредитним ризиком, отворене девизне позиције и изложености оперативним ризиком. Актива пондерисанакредитним ризиком се утврђују у складу са прописаним пондерима ризичности за све класе активе. Изложеност оперативном ризику се добија множењем реципрочне вредности прописаног показатељаадекватности капитала и капиталног захтева за оперативни ризик, утврђног као трогодишњи просекпроизвода индикатора изложености по свим линијама пословања и прописаних стопа капиталног захтеваза сваку пословну линију.

Показатељ адекватности капитала	У хиљадама динара	
	30.06.2014.	**31.12.2013.**
Основни капитал	32.622.495	45,134,001
Допунски капитал	5.398.284	4,961,842
Одбитне ставке од капитала	(5.555.355)	(16,076,615)
Капитал	**32.465.424**	**34.019.228**
Актива пондерисана кредитним ризиком	153.083.764	161,509,806
Изложеност оперативном ризику	19.093.050	16,668,642
Изложеност девизном ризику	-	720.804
Показатељ адекватности капитала (мин. 12%)	**18,86%**	**19.02%**

Показатељ адекватности капитала Комерцијалне банке на дан[56]:
30.06.2014. и 31.12.2013

[56] Извештај о пословању банке за други квартал 2014. године - http://www.belex.rs/data/2014/08/00090572.pdf

На крају другог тромесечја 2014. године **показатељ адекватности капитала за Комерцијалну банку а.д. износи 18,86%**, што је далеко изнад регулаторног минимума, како према домаћој регулативи (12%) тако и према Базелским стандардима (8%). На крају другог тромесечја 2014. године **показатељ адекватности капитала за банкарски сектор Србије је 20,4%.**

Комерцијална банка а.д. израчунава показатељ адекватности капитала и капиталне захтеве у складу са регулативом Народне банке Србије користећи стандардизовани приступ, и то за.

- кредитни ризик,
- тржишне ризике,
- оперативни ризик.

у 000 динара

Kapitalni zahtevi	30.06.2014.	31.12.2013.
Kreditni rizik, rizik druge ugovorne strane i rizik izmirenja/isporuke po osnovu slobodnih isporuka	**18.370.052**	**19.381.177**
Izloženosti prema državama i centralnim bankama	-	-
Izloženosti prema teritorijalnim autonomijama i jedinicama lokalne samouprave	95.854	74.147
Izveštaj prema javnim administrativnim telima	245.279	-
Izloženosti prema međunarodnim razvojnim bankama	1.880	2.168
Izloženosti prema bankama	854.983	924.298
Izloženosti prema privrednim društvima	9.770.491	10.504.556
Izloženosti prema fizičkim licima	3.161.460	3.037.644
Izloženosti obezbeđene hipotekama na nepokretnosti	2.431.030	2.525.787
Dospela nenaplaćena potraživanja	263.891	659.480
Ostale izloženosti	1.545.185	1.653.095
Tržišni rizici	**-**	**86.496**
Kapitalni zahtev za cenovni rizik po osnovu dužničkih hartija od vrednosti	-	-
Kapitalni zahtev za cenovni rizik po osnovu vlasničkih hartija od vrednosti	-	-
Kapitalni zahtev za devizni rizik	-	86.496
Kapitalni zahtev za robni rizik	-	-
Operativni rizici	**2.291.166**	**2.000.237**
Izloženost operativnom riziku	2.291.166	2.000.237
Ukupni kapitalni zahtevi	**20.661.218**	**21.467.910**
Pokazatelj adekvatnosti kapitala (minimum 12%)	**18,86%**	**19,02%**

Капитални захтеви Комерцијалне банке на дан[57]:
30.06.2014. и 31.12.2013

Укупни капитални захтеви за покриће ризика на дан 30.06.2014. године износе 20.661.218 хиљаде динара и то за:

- кредитни ризик - 18.370.052 хиљаде динара,
- оперативни ризик – 2.291.166 хиљаде динара.

[57] Преузето из Извештај о објављивању података и информација Комерцијалне банке а.д. на дан 30.06.2014. године - http://www.kombank.com/pdf/izvestaj_opi_banke_30_06_2014.pdf

Квалитет активе банке утиче на сигурност банке која се мери стопом адекватности капитала. Банка пласира кредите привреди и становништву,а део активе пласира и у портфолио хартија од вредности. Банка може остваритии надпросечне стопе неперформансних зајмова, што утиче на настанак губитакакоји се покривају из резерви или из капитала банке, што смањује сигурностпословања и директно угрожава стопу адекватности капитала банке. Квалитет активе банке се може мерити показатељем бруто проблематичних кредита. Билансна актива Комерцијалне банке а.д. је приказана на следећој табели:

у 000 динара

Р. БР.	ОПИС БИЛАНСНЕ ПОЗИЦИЈЕ	30.06.2014.	31.12.2013.
1	2	3	4
	АКТИВА		
1.	Готовина и готовински еквиваленти	44.453.755	41.137.794
2.	Опозиви депозити и кредити	40.964.959	53.395.120
3.	Потраживања за камату, накнаду и продају	3.234.802	2.788.176
4.	Дати кредити и депозити	180.341.457	184.004.121
5.	Хартије од вредности (без сопствених акција)	88.671.407	57.001.465
6.	Удели - учешћа	6.034.784	6.054.110
7.	Остали пласмани	2.304.689	2.929.218
8.	Нематеријална улагања	525.090	537.445
9.	Основна средства и инвестиционе некретнине	8.249.697	8.386.224
10.	Стална средства намењена продаји	65.697	71.630
11.	Одложена пореска средства	95.460	0
12.	Остала средства	7.157.986	7.349.063
	УКУПНА АКТИВА (од 1. до 12 .)	**382.099.783**	**363.654.366**

Билансна актива Комерцијалне банке на дан[58]:
30.06.2014. и 31.12.2013

Билансна актива Банке на крају другог квартала 2014. године увећана је за 18.445,4 милиона динара или 5,1%.

[58] Извештај о пословању банке за други квартал 2014. године - http://www.belex.rs/data/2014/08/00090572.pdf

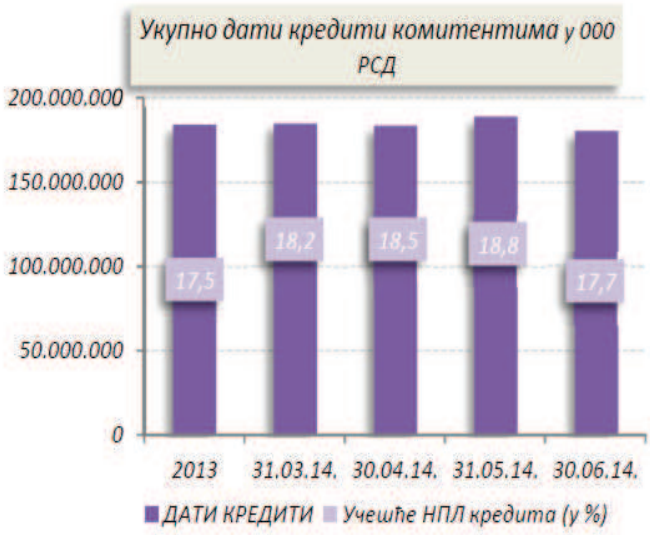
На дан 30.06.2014. године укупни пласмани комитентима износе 180.341,5 милиона динара. Ова најзначајнија категорија активе, дати кредити и депозити, забележила је смањење од 3.662,7 милиона динара (-2,0%), као и промену учешћа у укупној активи са 50,6% (31.12.2013.) на ниво од 47,2%.

Значајно повећање у извештајном периоду текуће године реализовано је на позицији хартије од вредности (без сопствених кација) - пораст у износу од 31.669,9 милиона динара или 55,6%,првенствено због већег пласмана средстава Банке у хартије од вредности РС- државне обвезнице и државни записи у динарима и еурима.

Квалитет активе Комерцијалне банке а.д. је приказан на следећој табели[59]:

ОПИС	30.06.14.	31.05.14.	30.04.14.	31.03.14.	2013.
БИЛАНСНА АКТИВА	382.099.783	379.516.863	374.723.403	373.632.718	363.654.366
ДАТИ КРЕДИТИ И ДЕПОЗИТИ КОМИТЕНТИМА	180.341.457	188.735.465	183.367.436	184.670.713	184.004.121
Учешће НПЛ кредита (у %)	17,74%	18,83%	18,53%	18,15%	17,51%
Дати кредити и депозити становништву	65.056.601	63.424.341	63.319.773	62.904.782	61.848.487
Дати кредити и депозити правним лицима	115.284.856	125.311.124	120.047.663	121.765.931	122.155.634

У првих шест месеци 2014. године Банка је реализовала кредите клијентима у износу од 180.341,5 милиона динара. што је нешто испод остварења на крају 2013. године (-2,0%). Остварено нето смањење у највећој мери резултат је смањења пласмана предузећима за 6,5%, док су пласмани становништву порасли за 5,2%, а пласмани банкама за 4,2%. Ниво проблематичних кредита у укупним кредитима (17,7%). Другим речима, скоро сваки шести дат кредит је проблематичан. Учешће проблематичних кредита у укупним бруто кредитима банкарског сектора Србије износи 23,00%. Показатељи квалитета активе и адекватности капитала банкарског сектора у Србији показују на велику повезаност ових категорија. Раст показатеља бруто проблематичних кредита је праћен падом показатеља адекватности капитала.

[59] Преузето из Извештај о пословању банке за други квартал 2014. године - http://www.belex.rs/data/2014/08/00090572.pdf

Показатељ који коказује колико је банка била ефикасна код управљања укупном активом јесте ПРИНОС НА АКТИВУ (РОА). Код регулаторних тела, првенствено централних банака и рејтинг кућа, овај показатељ ужива највише поверење. Код његовог израчунавања препоручује се коришћење просечног износа активе током године, јер се на тај начин избегава упоређивање активе која током године расте, са уобичајеним сезонским осцилацијама и профита који се ствара током целе године.

РОА = нето профит после опорезивања/ укупна актива

Још један веома важан показатељ јесте ПРИНОС на АКЦИОНАРСКИ КАПИТАЛ, јер акционарима показује колики принос могу очекивати на основу књиговодствене вредности капитала који су инвестирали у одређену банку.

РОЕ = нето профит после опорезивања/ акционарски капитал

Значајни показатељи пословања банке дати су у следећој табели[60]:

(У 000 РСД)

ОПИС	30.06.14.	31.05.14.	30.04.14.	31.03.14.	2013.
ДОБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА	2.395.133	1.990.879	1.585.416	1.207.262	4.588.375
ДОБИТАК ПО ОСНОВУ КАМАТА	6.886.174	5.640.711	4.508.740	3.362.136	12.940.271
ДОБИТАК ПО ОСНОВУ НАКНАДА И ПРОВИЗИЈА	2.221.327	1.838.085	1.472.980	1.089.437	4.565.148
ОПЕРАТИВНИ РАСХОДИ	5.282.716	4.398.747	3.462.803	2.588.936	10.161.794
ПАРАМЕТРИ ПРОФИТАБИЛНОСТИ:					
РОА – добитак / просечна билансна актива	1,28	1,28	1,28	1,31	1,33
РОЕ –добитак / просечан укупан капитал	7,22	7,22	7,20	7,33	7,33
РОЕ – добитак / просечан акцијски капитал	11,97	11,93	11,88	12,06	11,46
ЦИР = ОПЕКС/ нето камате и накнаде	58,00%	58,82%	57,89%	58,16%	58,05%

Принос на активу (РОА) на дан 30.06.2014. износи 1,28%. Показатељ РОА за друго тромесечје 2014 банкарског сектора Србије износи 1,06%.[61] Код приноса на активу се узимају као индикативне следеће вредности :

- мање од 0,5% - ниско,
- 05%-1% - просечно,
- 1-2% - добро,
- преко 2% високо.

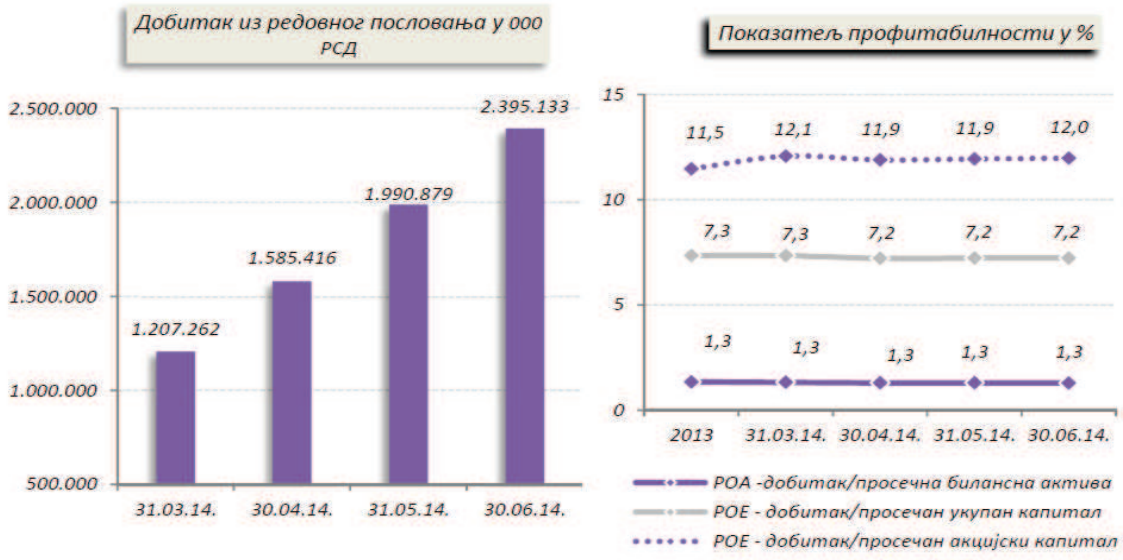
Ако је РОА преко 2,5% то указује на тржиште на којем је присутан банкарски картел, високо ризични порфељ банке или неки ванредни догађај као узрок високог приноса.

[60] Извештај о пословању банке за други квартал 2014. године - http://www.belex.rs/data/2014/08/00090572.pdf

[61] Извештај о пословању банке за други квартал 2014. године - Табела А.19 – Показатељи профитабилности банкарског сектора - http://www.belex.rs/data/2014/08/00090572.pdf -

Принос на укупан капитал износи 7,2%, односно принос на акцијски капитал износи 12,0%. Код праћења приноса на капитал (ROE) најбитније је пратити како је дефинисан коефицијент адекватности капитала и у којој мери је постигнут, што је везано за правила Базелског комитета (минунум 8%). У случају вредности ROE изнад 20-25%, то представља упозорење менаџменту, јер говори да је банка прибегла веома великом задужењу на финансијском тржишту.

Cost to Income представља однос оперативних расхода и нето прихода од камата и накнада и провизија. Раст трошкова пословања али и раст нето прихода по основу камата и накнада, утицали су на задржавање Cost to Income на приближно истом новоу (58,05% на дан 31.12.2013.односно 58,00% на дан 30.06.2014.)

Показатељи профитабилности Комерцијалне банке ROA и ROE
у периоду од 12.2013. до 30.06.2014.[62]

[62] Извештај о пословању банке за други квартал 2014. године - http://www.belex.rs/data/2014/08/00090572.pdf

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Правни оквир којим се уређује пословање банка је, превасходно Закон о банкама.

Банка се оснива као акционарско друштво, обезбеђењем средстава која представљају оснивачки капитал банке, техничких и кадровских услова за рад, као и обезбеђењем дозволе за рад Народне банке Србије. Као оснивач банке може се појавити само једно лице. Новчани део оснивачког капитала остао је исти и износи 10 милиона евра у динарској противвредности према званичном средњем курсу на дан уплате.

*У Закону о банкама поступак оснивања је нешто прецизније уређен и обухвата две фазе. **Двофазни поступак подразумева** да се у првој фази оснивачима издаје прелиминарно одобрење за оснивање банке, а у другој издаје дозвола за рад. Тиме се постиже рационалнији и економичнији поступак оснивања банке. На овај начин Народна банка Србије два пута у поступку оснивања цени сврсисходност оснивања и испуњење законских услова од стране банке која се оснива : први пут издаје прелиминарно одобрење, а други пут коначну дозволу за рад.*

*Приликом оснивања банке Народној банци се морају доставити подаци о оснивачима банке, износу њихових улога и броју, врсти и номиналном износу акција које се стичу, аморају се доставити и подаци освим лицима која имају учешће у банци и основу за то учешће, као и навести имена предложених чланова управног и извршног одбора банке и податке о њиховој квалификацији, искуству и пословној репутацији. Уколико предложени члан управног или извршног одбора нема одговарајуће квалификације или искуство, односно добру пословну репутацију или лице које би стекло учешће у банци не испуњава услове за то стицање Народна банка Србије може да одбије захтев за оснивање банке. Дакле, **регулатива спречава појаву моралног хазарда и у старту даје шансу добром корпоративном управљању**. Иста ситуација важи и уколико предложени програм активности банке, план пословне политике и процедуре за управљање ризицима и за унутрашњу контролу нису одговарајући.*

Законом о банкама прописано је да Народна банка Србије врши контролу бонитета и законитости пословања банака. Централна банка је превасходни носилац пруденционог надзора над банкарско-финансијским системима данашњице. Деловање централне банке као носиоца пруденционог надзора најчешће се заснива на чињеници да све земље имају централну банку. Значајан разлог је и тај да деловање централне банке на макро плану, усмерено ка очувању стабилности банкарског система, подразумева коришћење инструмената пруденционе регулације (захтев за минималним износом капитала и захтев за одређеном структуром биланса стања). Једна од најважнијих новина је проширење разлога за увођење принудне управе у банци, у том смислу што суштински разлог за увођење ове корективне мере представља побољшање финансијског стања те банке, а ако то није могуће очување интереса депонената.

У погледу правног система, домаћи банкарски систем је уређен по угледу на Европску Унију и нарочито правила Базелског споразума тј., међународно усвојене стандарде банкарског пословања. У поступку добијања дозволе за рад банке код нас морају испунити исте или чак ригорозније услове него у Европској Унији. На пример, капитални цензус у Европској Унији је 5 милиона евра, плус 5 милиона евра за сопствени фонд, а код нас је од 2004. године цензус подигнут са 5 милиона на 10 милиона евра, с тим што је у периоду од 2001.-2003. године то искоришћено као снажан инструмент у процесу реструктуирања и укрупњавања домаћих банака.

Циљ оквира Базел II је да повећа поверење клијената у банке, у регулаторна тела и институције, у чему је једно од кључних питања увођење нове, знатно строжије и чвршће банкарске регулативе. Нови Закон о банкама , који се примењује од октобра 2006. године, у потпуности је усаглашен са директивама Европске уније, Базелским принципима пословања и савременим тенденцијама и специфичностима привредног окружења у Србији.

У Закону о банкама три сегмента упућују на то да се приближавамо поштовању правила Базела II :

- *део који се односи на регулацију минималне адекватности капитала у банкама у односу на ризиком пондерисану активу (минимум 8%, а по ранијем и садашње Закону 12%), али иа на право националних контролора да овај квантитативни стандард одређују селективно у односу на појединачне банке, у зависности од њиховог ризичног профила,*
- *увођење оперативног ризика у поступак утврђивања ризичности кредитног портфолиа банке,*
- *део који се односи на контролну функцију Народне банке Србије.*

Интерес је Србије да блиско прати развој банкарског права у Европској Унији, јер ће нам та искуства бити корисна у развоју будуће банкарске регулативе.

Организација банке је прилагођена модерном концепту корпоративног управљања банком, садржаном у принципима OESO и препорукама Комисије Европске Уније. Одредбе Закона о банкама о организацији и управљању банком на потпуно нов начин уређују органе банке, њихов састав, надлежност и начин рада, као и организационе делове банке.

*Органи банке су **скупштина** (редовна и ванредна), **управни одбор банке** као орган управљања и **извршни орган** као орган руковођења. Као органи банке више не постоје директор и надзорни орган. За потребе усклађивања управљања ризицима којима је банка изложена или може да буде изложена у свом пословању, са принципима и препорукама Базелског комитета за контролу банака извршене су измене и допуне које се односе на делокруг рада управног и извршног одбора, као и одбора за праћење пословање банке.*

Начин израчунавања адекватности капитала банака детаљно је регулисан следећим прописима:

- *Законом о банкама,*
- *Одлуком о адекватности капитала банке, и*
- *Упутством о извештајима банака у вези с показатељем адекватности капитала, капиталним захтевима и књигом трговања банке.*

Банка је дужна да своје пословање обавља тако да обезбеди да у сваком тренутку њен капитал буде у висини која није мања од динарске противвредности износа од 10.000.000 евра према званичном средњем курсу.

Такође, банка је дужна да у сваком тренутку испуњава капиталне захтеве, тј. да износ капитала у сваком тренутку одржава најмање на нивоу потребном за покриће свих ризика наведених у Одлуци о адекватности капитала банке.

Поред наведеног, банка је дужна и да, ради стабилног и сигурног пословања, односно ради испуњења обавеза према повериоцима, показатељ адекватности свог капитала (однос капитала и ризичне активе банке) одржава на нивоу који није нижи од 12%.

Одржавањем сигурности кроз адекватност, висину и квалитет капитала, банке шаљу поруку својим клијентима да може да се очекује одрживи раст који ће економију извести на прави пут. Такође, у раду је показано да су квалитет активе и адекватност капитала у међусобној вези. Бољи квалитет активе утиче позитивно на стопу адекватности капитала и чини је вишом и обрнуто, раст неквалитетне активе узрокује и пад стопе адекватности капитала. То потврђујуи подаци везани за банкарски сектор Србије у периоду од последњих пет година. Чињеница је да ненаплативи кредити стварају банци трошак и утичу назадржавање високог нивоа каматних стопа, а с друге стране снижавају стопу адекватности капитала банака. У банкарском пословању, нужно је остварити два основна принципа: профитабилност и сигурност пословања банака. Сигурност је примарни циљ јер ће само на тај начин банке обезбедити поверење и сатисфакцију клијената. Без таквог начина пословања, банке би биле осуђене на губитак поверења својих клијената, што би имало за последицу финансијски колапс.

Модерна и ефикасна регулација и супервизија банака у Србији је снажан механизам банкарске реформе која је усмерена ка креирању стабилног финансијског и банкарског система. Циљ је креирање окружења које ће бити повољно за пружање квалитетних и разуђених банкарских услуга. Зато Закон о банкама представља корак даље у поодмаклој реформи банкарског и укупног финансијског система и у потпуности је усклађен са правилима игре која влада у Европској Унији, чије банке све убедљивије владају нашим банкарским и финансијским простором.

ЛИТЕРАТУРА

Бјелица В. - „**Банкарство у теорији и пракси**”, Економски факултет, Нови Сад, 2005.,

Вуковић Д. - „**Базел II – значај за банке**”, Удружење банака Србије, Београд, 2005.,

Здравковић Емица: "Осврт на новелирани текст Закона о банкама", Часопис "Банкарство", Београд, 2011.(1-2),

Ивановић П. - „**Новац и банкарство** ”, Фабус, Београд, 2007.,

Јеремић З. - „**Финансијска тржишта**” Универзитет Сингидунум, Факултет за финансијски менаџмент и осигурање, Београд, 2003.,

Матић Весна:„Базелски споразум о банкарству (Базелски споразум I) , Часопис "Банкарство", Београд, 2009.(5-6)

Матић Весна:„Базелски споразум II" , Часопис "Банкарство", Београд, 2009.(7-8)

Матић Весна:„ Базел II – Стандардизовани приступ кредитном ризику" , Часопис "Банкарство", Београд, 2009.(9-10)

Матић Весна:„ Базел II – Тржишни ризик" , Часопис "Банкарство", Београд, 2010.(1-2)

Матић Весна:„Базелски споразум III"„Часопис "Банкарство", Београд,2011.(1-2),

Матић Весна:„Базелски споразум III" „Часопис "Банкарство",Београд, 2011.(7-8)

Матић Весна:„ Базелски споразум III – Међународни оквир за мерење изложености ризику ликвидности " , Часопис "Банкарство", Београд, 2012.(2),

Матић Весна:„ Базелски споразум III – Међународни оквир за мерење изложености ризику ликвидности (2)" , Часопис "Банкарство", Београд, 2012.(3),

Хаџић М. - „**Организација банкарства**”, Универзитет Сингидунум, Факултет за финансијски менаџмент и осигурање, Београд, 2005.,

Хаџић М. - „**Банкарство**”, Универзитет Сингидунум, Факултет за финансијски менаџмент и осигурање, Београд, 2007.,

Хаџић М. - „**Банкарство**”, Универзитет Сингидунум, , Београд, 2013.,

Зеленовић Вера, Вуњак Ненад: „ Адекватност капитала банкарског сектора Србије" , Анали економског факултета у Суботици, Суботица, 2014.(31/2014),

Неауторизовани извори

Службени лист СРЈ
Службени гласник РС

Остали извори

http://www.kombank.com/pdf/upravni.pdf

Извештај о објављивању података и информација Комерцијалне банке а.д. на дан 30.06.2014. године- http://www.kombank.com/pdf/izvestaj_opi_banke_30_06_2014.pdf

Извештај о пословању банке за други квартал 2014. године - http://www.belex.rs/data/2014/08/00090572.pdf

http://www.nbs.rs/internet/cirilica/55/55_2/55_2_2/index.html

Тромесечни преглед кретања индикатора финансијске стабилности Републике Србије за друго тромесечје 2014. године – стр.15 http://www.nbs.rs/internet/latinica/18/pregled_grafikona.pdf

Банкарски сектор Србији – извештај за прво тромесечје 2014. http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_I_14.pdf

Банкарски сектор Србији – извештај за друго тромесечје 2014. http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_II_14.pdf

http://www.bis.org/bcbs/basel3/b3summarytable.pdf